

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૨૫] ૨ એસ.સી.આર. ૪૭૬ : ૨૦૨૫ આઈ.એન.એસ.સી. ૧૫૫

વિનુભાઈ મોહનલાલ દોબરીયા

વિરુદ્ધ

ચીફ કમિશનર ઓફ ઈનકમ ટેક્સ અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૧૯૭૭/૨૦૨૫)

૦૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૫

[જે.બી. પારડીવાલા* અને સંજય કરોલ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

વિચારણા હેઠળનો મુદ્દો

શું આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આવકવેરા રિટર્ન ખરેખર દાખલ કરવાની તારીખે થયેલો ગણાય કે અધિનિયમની કલમ ૧૩૯(૧) મુજબ રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસે થયેલો ગણાય; ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪ ના કલોઝ ૮ માં આવતા “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગનો અર્થ શું છે; શું આ માર્ગદર્શિકા પ્રકૃતિમાં ફરજિયાત છે કે

* લેખક

નિર્દેશાત્મક છે; અને આ માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૮ ના હેતુ માટે સ્વૈચ્છિક જાહેરાત એટલે શું તે મુદ્દા વિચારણા હેઠળ ઉપસ્થિત થયા.

હેડનોટ્સ*

આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ – કલમ ૨૭૬સીસી – ગુનાનું સમાધાન (કમ્પાઉન્ડિંગ) – ગુનો ક્યારે આચરવામાં આવ્યો – અપીલકર્તા, પગાર દ્વારા તેમજ ભાગીદારી પેઢીના નફાના હિસ્સા દ્વારા આવક મેળવતો એક વ્યક્તિગત કરદાતા – અપીલકર્તા દ્વારા આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ અને ૨૦૧૩-૧૪ માટે આવકનું રિટર્ન દાખલ કરવામાં વિલંબ – કલમ ૨૭૬સીસી ના ઉલ્લંઘનનો આરોપ મૂકીને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે અપીલકર્તાને કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવી – આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે કમ્પાઉન્ડિંગની અરજી મંજૂર કરવામાં આવી – ત્યારબાદ, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવા સંબંધિત અપીલકર્તાને બીજી કારણદર્શક નોટિસ મળી – આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી – અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી રીટ પિટિશન કે તેની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી માત્ર એ આધાર પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે આવકનું રિટર્ન વિલંબથી દાખલ કરવાનો અપીલકર્તા દ્વારા આચરવામાં આવેલો કથિત ગુનો ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકામાં વ્યાખ્યાયિત “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગ હેઠળ આવરી લેવાયેલો નહોતો, તે હાઈકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી – શું કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આવકનું રિટર્ન ખરેખર દાખલ કરવાની તારીખે આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય કે કલમ ૧૩૯(૧) મુજબ રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસે આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય: ઠેરવ્યું: કલમ ૧૩૯(૧) હેઠળ નિર્ધારિત નિયત સમયમાં આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવામાં કરદાતા તરફથી કસૂર થાય તે ક્ષણે જ કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય – કરદાતા દ્વારા ત્યારબાદ કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૪) હેઠળ નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં અથવા કાર્યવાહી શરૂ

કરવામાં આવે તે પહેલાં આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવાથી, આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે તે હકીકત પર કોઈ અસર પડતી નથી – આ બંને આકારણી વર્ષો માટે અનુક્રમે આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસોએ કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય – આ બંને ગુનાઓ આચરવાની તારીખ રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પછીનો તરતનો દિવસ રહેશે, એટલે કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે ૦૧.૧૦.૨૦૧૧ અને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે ૦૧.૧૧.૨૦૧૩ – આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે અપીલકર્તાને ૨૭.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી – આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેનો ગુનો ૦૧.૧૦.૨૦૧૧ ના રોજ અને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેનો ગુનો ૦૧.૧૧.૨૦૧૩ ના રોજ આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય – કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના બંને ગુનાઓ ફોજદારી કાર્યવાહી માટે કોઈપણ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની તારીખ પહેલાં આચરવામાં આવ્યા હતા – આમ, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે અપીલકર્તા દ્વારા કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ આચરવામાં આવેલો કથિત ગુનો ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા હેઠળ વ્યાખ્યાયિત “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગ દ્વારા આવરી લેવાયેલો છે અને તેથી, અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી ફગાવી શકાઈ ન હોત – કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની અરજી ફગાવી દેતા ચીફ કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સના હુકમ સામે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલી રીટ પિટિશન ફગાવી દેવામાં હાઈકોર્ટે ભૂલ કરી હતી – હાઈકોર્ટે દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો વાદગ્રસ્ત હુકમ તેમજ ચીફ કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો હુકમ રદ કરવામાં આવે છે – ડાયરેક્ટ ટેક્સ લૉઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪. [પેરા ૩૫, ૪૧-૪૩, ૬૯, ૭૦, ૮૧-૮૩]

આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ – કલમો ૨૭૬સીસી, ૨૭૯ – આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવામાં કસૂર – ગુનાઓનું સમાધાન (કમ્પાઉન્ડિંગ) – ડાયરેક્ટ ટેક્સ લૉઝ

હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪ – પેરાગ્રાફ ૮ –
“પ્રથમ ગુનો” – તેનો અર્થ:

ઠેરવ્યું: “પ્રથમ ગુનો” એટલે ઉક્ત ગુનાના સંબંધમાં ફોજદારી કાર્યવાહી માટે કોઈપણ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની તારીખ પહેલાં; અથવા વિભાગ દ્વારા સંબંધિત વ્યક્તિને ફોજદારી કાર્યવાહી સંબંધિત કોઈ જાણ કરવાની તારીખ પહેલાં અથવા કોઈપણ ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવાની તારીખ પહેલાં, આમાંથી જે પણ વહેલું હોય તે પહેલાં આચરવામાં આવેલો કોઈપણ ગુનો – “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગમાં એવા કોઈપણ ગુનાનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે જે વિભાગ દ્વારા પકડાયો ન હોય, પરંતુ કોઈપણ પ્રત્યક્ષ કર કાયદા હેઠળ કેસમાં ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં વ્યક્તિ દ્વારા સ્વેચ્છાએ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય – પેરાગ્રાફ ૮ વધુમાં સ્પષ્ટ કરે છે કે પ્રથમ ગુનો અધિનિયમની દરેક કલમ જેના હેઠળ તે આચરવામાં આવ્યો હોય તેના સંદર્ભમાં અલગથી નક્કી કરવામાં આવશે અને તે ત્યારે જ સુસંગત રહેશે જો તે સમાન એન્ટિટી દ્વારા આચરવામાં આવ્યો હોય – પેરાગ્રાફ ૮ માં વર્ણવેલી યોજના માત્ર તે ગુનાઓને જ “પ્રથમ ગુનો” તરીકે ગણવાની મંજૂરી આપે છે જે કરદાતા દ્વારા આવા ગુનાઓ આચરવા બદલ તે અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહીને પાત્ર છે તેવી નોટિસ મળે તે પહેલાં આચરવામાં આવ્યા હોય અથવા તે ગુનાઓ જે કરદાતા દ્વારા વિભાગ દ્વારા પકડાય તે પહેલાં સ્વેચ્છાએ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોય – “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગની વ્યાખ્યાનો પછીનો ભાગ પ્રથમ ભાગના અવકાશને સીમિત કરવા માટે નથી પરંતુ એવા કેસોનો સમાવેશ કરીને તેના ક્ષેત્રનો વિસ્તાર કરવા માટે છે જ્યાં કરદાતા પોતાની પહેલથી આગળ આવે છે અને ગુનો આચર્યાની જાહેરાત કરે છે. [પેરા ૫૯-૬૧, ૭૩]

ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪
– પેરાગ્રાફ ૮ – “સ્વૈચ્છિક જાહેરાત” – તેનો હેતુ:
ઠેરવ્યું: સ્વૈચ્છિક જાહેરાતનું અર્થઘટન એવી રીતે કરવું જોઈએ જે સુનિશ્ચિત કરે કે કરદાતા તરફથી આવી જાહેરાત વિભાગને કરદાતા દ્વારા ગુનો આચરવાની

બાબત શોધવા માટે ગુનાઓની તપાસની પોતાની મશીનરી ગતિમાં લાવવાની મુશ્કેલીઓ અને વિટંબણાઓમાંથી બચાવે – કરદાતા દ્વારા વિલંબિત આવકનું રિટર્ન દાખલ કરવું કે કરદાતાને કારણદર્શક નોટિસ પહેલેથી જ જારી થઈ ગયા પછી ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે અરજી કરવી તેમાંથી કોઈ પણ બાબત વિભાગને ગુનો શોધવાની અસુવિધામાંથી બચાવવાના આ અંતર્ગત વિચારને સંતોષતી નથી – વિલંબિત આવકનું રિટર્ન દાખલ થયા પછી પણ, વિભાગે રિટર્ન પ્રોસેસ કરવું, જેમાં ગુનાઓ થયા હોય તેવા કેસો ઓળખવા જરૂરી બને છે – વિભાગ દ્વારા ગુનો પકડવાના તબક્કા પહેલાં કરદાતા દ્વારા સ્વૈચ્છિક જાહેરાત આર્થિક રીતે વ્યવહારુ હોવા ઉપરાંત વિભાગના સમય અને પ્રયત્નો પણ બચાવે છે અને બાકી રકમ તાકીદે વસૂલ થાય તે પણ સુનિશ્ચિત કરે છે. [પેરા ૭૪]

ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪
– પેરાગ્રાફ ૪, ૭, ૮ – માર્ગદર્શિકા, ફરજિયાત છે કે નિર્દેશાત્મક:
ઠેરવ્યું: ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૪ જોગવાઈ કરે છે કે ગુનાઓનું કમ્પાઉન્ડિંગ એ કરદાતાનો અધિકાર નથી – ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનું સાદું વાંચન સ્પષ્ટ કરે છે કે જ્યારે પેરાગ્રાફ ૭ હેઠળ નિર્ધારિત પાત્રતાની શરતો સંતોષવી ફરજિયાત છે, ત્યારે પેરાગ્રાફ ૮ માં મૂકવામાં આવેલા નિયંત્રણોને પેરાગ્રાફ ૪ સાથે વંચાણે લેવાના રહેશે જે જોગવાઈ કરે છે કે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો, અપીલકર્તાનું વર્તન અને ગુનાના સ્વરૂપ તેમજ પ્રમાણ દ્વારા માર્ગદર્શિત થવો જોઈએ – આમ, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે પેરાગ્રાફ ૮ માં નિર્ધારિત નિયંત્રણો સામાન્ય રીતે અનુસરવાના હોવા છતાં, માર્ગદર્શિકા એવી શક્યતાને બાકાત રાખતી નથી કે જ્યાં તથ્યો અને સંજોગો જરૂરી બનાવે તેવા વિશિષ્ટ કેસમાં સક્ષમ સત્તાધિકારી અપવાદ કરી શકતા નથી અને કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી મંજૂર કરી શકતા નથી. [પેરા ૭૮-૭૯]

ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪
– કાર્યવાહી શરૂ કરતાં પહેલાં અથવા પછી ગુનાઓના સમાધાનની મંજૂરી

આપતી કલમ ૨૭૯(૨) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાના ઉપયોગ માટેના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો – સમજાવવામાં આવ્યા – આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ – કલમ ૨૭૯(૨). [પેરા ૫૩-૬૭]

ટાંકવામાં આવેલ કેસ કાયદા

પ્રકાશ નાથ ખન્ના વિ. સીઆઈટી [૨૦૦૪] ૨ એસસીઆર ૪૩૪ : (૨૦૦૪) ૯ એસસીસી ૬૮૬ – આધાર રાખ્યો. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. બનવારી લાલ અગ્રવાલ [૧૯૯૮] સપ્લી. ૨ એસસીઆર ૩૫૬ : (૧૯૯૮) ૭ એસસીસી ૬૫૨; વાય.પી. ચાવલા વિ. એમ.પી. તિવારી [૧૯૯૨] ૨ એસસીઆર ૪૪૦ : (૧૯૯૨) ૨ એસસીસી ૬૭૨; સ્પોર્ટ્સ ઇન્ફ્રાટેક પ્રા. લિ. અને અન્ય વિ. ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ ઇનકમ-ટેક્સ, 2017 SCC OnLine Del 6543 – સંદર્ભ લીધો.

અધિનિયમોની સૂચિ

આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧; ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦; ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩.

મુખ્ય શબ્દોની સૂચિ

ગુનાનું સમાધાન (કમ્પાઉન્ડિંગ); કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી; પ્રથમ ગુનો; આવકનું રિટર્ન ખરેખર દાખલ કરવાની તારીખ; રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ; કરદાતા દ્વારા ત્યારબાદ આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવું; આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવામાં કસૂર; “સ્વૈચ્છિક જાહેરાત”; ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪; ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૦૮; ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૯; ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૨૨; રિટર્ન દાખલ કરવામાં વિલંબ.

કેસ જેમાંથી ઉદ્ભવ્યો

દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નં. ૧૯૭૭/૨૦૨૫
સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલેશન નં. ૫૩૮૬/૨૦૧૭ માં અમદાવાદ ખાતેની
ગુજરાત હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૧.૦૩.૨૦૧૭ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

પક્ષકારો વતી ઉપસ્થિતિ

અપીલકર્તા વતી: તુષાર હેમાણી, વરિષ્ઠ એડવોકેટ, કુ. ધરિતા પૂર્વીશ મલકાણ, આલોક કુમાર, કુશ ગોયલ, સૂરજ પાંડે, કુ. ખુશબૂ આકાશ શેઠ, એડવોકેટ્સ.
સામાવાળા વતી: શ્રીમતી મોનિકા બેન્જામિન, રાજ બહાદુર ચાવડા, ઉદય ખન્ના, શશાંક બાજપાઈ, વી સી ભારતી, એ કે કૌલ, પ્રહલાદ સિંહ, એડવોકેટ્સ.

સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો / હુકમ

ચુકાદો

જે.બી. પારડીવાલા, ન્યાયાધીશ

વિશ્લેષણની સરળતા માટે, આ ચુકાદાને નીચે મુજબના ભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યો છે:

અનુક્રમણિકા*

એ. હકીકતોનું માળખું.....	૮
બી. અપીલકર્તા વતી રજૂઆતો.....	૧૯
સી. સામાવાળાઓ વતી રજૂઆતો.....	૨૧
ડી. વિચારણા હેઠળના મુદ્દાઓ.....	૨૪
ઈ. વિશ્લેષણ.....	૨૫
૧. આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૨૭૬સીસી.....	૨૫
૨. ગુનાઓનું સમાધાન (કમ્પાઉન્ડિંગ) સંબંધિત જોગવાઈઓ.....	૪૧

* સંપાદકની નોંધ: અનુવાદિત ચુકાદા મુજબ પૃષ્ઠ ક્રમાંક.

૩. ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની

માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪.....૪૬

એફ. નિષ્કર્ષ.....૬૧

૧. રજા મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨. આ અપીલ ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૫૩૮૬/૨૦૧૭ માં તારીખ ૨૧.૦૩.૨૦૧૭ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમ (ત્યારબાદ “વાદગ્રસ્ત હુકમ” તરીકે ઉલ્લેખિત) માંથી ઉદ્ભવે છે, જેના દ્વારા હાઈકોર્ટે પ્રસ્તુત અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રીટ પિટિશનને ફગાવી દીધી હતી અને તે રીતે ચીફ કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, વડોદરા (“સામાવાળા નં. ૧”) ના તારીખ ૧૪.૦૨.૨૦૧૭ ના તે હુકમને બહાલ રાખ્યો હતો જેણે આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ (ત્યારબાદ “અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખિત) ની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના ગુનાના સમાધાન (કમ્પાઉન્ડિંગ) માટે અપીલકર્તા-કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીને ફગાવી દીધી હતી.

એ. હકીકતોનું માળખું

૩. અપીલકર્તા એક વ્યક્તિગત કરદાતા છે જે પગાર દ્વારા અને રસાયણોના વ્યવસાયમાં રોકાયેલી ભાગીદારી પેઢીના નફાના હિસ્સા દ્વારા આવક મેળવે છે. તેમણે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ અને ૨૦૧૩-૧૪ માટેના પોતાના આવકવેરા રિટર્ન અનુક્રમે તારીખ ૦૪.૦૩.૨૦૧૩ અને ૨૯.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ દાખલ કર્યા હતા, જેમાં તેમણે અનુક્રમે રૂ. ૪૯,૭૯,૭૦૦/- અને રૂ. ૩૧,૮૭,૪૨૦/- ની આવક જાહેર કરી હતી. આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ અને ૨૦૧૩-૧૪ માટે રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખો અનુક્રમે ૩૦.૦૯.૨૦૧૧ અને ૩૧.૧૦.૨૦૧૩

હતી અને તે મુજબ ઉક્ત આકારણી વર્ષો માટે આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કરવામાં અપીલકર્તા તરફથી વિલંબ થયો હતો.

૪. તારીખ ૨૭.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ, કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ - ૩, બરોડા દ્વારા આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી ના ઉલ્લંઘનનો આરોપ મૂકતી એક કારણદર્શક નોટિસ અપીલકર્તાને જારી કરવામાં આવી હતી. નોટિસમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જોકે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ ૦૧.૦૮.૨૦૧૧ હતી, તેમ છતાં અપીલકર્તાએ તારીખ ૦૪.૦૩.૨૦૧૩ ના રોજ વિલંબ સાથે તે દાખલ કર્યું હતું. નોટિસમાં વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રીપેઇડ ટેક્સની ક્રેડિટ આપ્યા પછી, અપીલકર્તા રિટર્ન દાખલ કરવા માટે નિયત કરાયેલી તારીખ સુધીમાં રૂ. ૦/- નો સેલ્ફ-એસેસમેન્ટ ટેક્સ ચૂકવવા માટે જવાબદાર હતા જે જોકે બાકી રહ્યો હતો. છેલ્લે, અપીલકર્તાને કારણ દર્શાવવા માટે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમની સામે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કાર્યવાહી કેમ શરૂ ન કરવી જોઈએ. ઉક્ત નોટિસની વિગતો નીચે મુજબ ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવી છે:

“ઇનકમ ટેક્સ કમિશનર ૩ ની કચેરી
બીજો માળ, આયકર ભવન, રેસકોર્સ સર્કલ, બરોડા ૩૯૦ ૦૦૭
નં. *BRD/CIT-III/HQ/Pros/17/2014-15*

તારીખ:

૨૭.૧૦.૨૦૧૪

પ્રતિ,

શ્રી વિનુભાઈ મોહનભાઈ દોબરીયા
બી-૨/૨૦૩, શુભલક્ષ્મી કો-ઓપ. હાઉસિંગ સોસાયટી, અંકલેશ્વર
પાન: *ACIPD4420D*

મહાશય/મહાશયો,

બાબત: આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ પ્રકરણ XXII ની કલમ

૨૭૬સીસી હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા અંગે. રેકૉર્ડની તપાસ કરતાં જણાય છે કે તમે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેનું તમારું આવકવેરા રિટર્ન ૪.૩.૨૦૧૩ ના રોજ રૂ. ૪૯,૭૯,૭૦૦/- ની કુલ આવક દર્શાવીને રજૂ કર્યું છે. વધુમાં, પ્રીપેઇડ કરની ક્રેડિટ આપ્યા પછી, તમે રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ સુધીમાં રૂ. ૦/- નો સ્વ-આકારણી કર ચૂકવવા જવાબદાર હતા. પાછળથી, તમારા આવકવેરા રિટર્નની કલમ ૧૪૩(૧) હેઠળ ૨૦.૩.૨૦૧૩ ના રોજ આકારણી કરવામાં આવી હતી જેમાં રૂ. ૦/- ની માંગણી નક્કી કરવામાં આવી હતી જેમાંથી રૂ. ૦ હજુ પણ બાકી છે. ૨. આ સંદર્ભમાં, નોટિસ લેશો અને કારણ દર્શાવશો કે આકારણી વર્ષ પૂરું થયા પછી આવકવેરા રિટર્ન રજૂ કરવામાં કસૂર કરવા બદલ તમારી સામે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કાર્યવાહી કેમ શરૂ ન કરવી જોઈએ. જો તમે હાજર રહેવામાં નિષ્ફળ રહેશો, તો એવું માની લેવામાં આવશે કે આ બાબતમાં તમારે કંઈ કહેવાનું નથી અને આ કચેરી તે મુજબ આગળની કાર્યવાહી કરશે. આપનો વિશ્વાસુ, સહી/- એસ. આર. મલિક કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ-૩, બરોડા”

૫. અપીલકર્તાએ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૦૮ (ત્યારબાદ “૨૦૦૮ ની માર્ગદર્શિકા” તરીકે ઉલ્લેખિત) અનુસાર કમ્પાઉન્ડિંગની અરજ સાથે ઉપરોક્ત કારણદર્શક નોટિસનો જવાબ આપ્યો હતો. અન્ય બે વર્ષો માટે આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબના સમાધાન માટેની અરજ સાથેની આ અરજ, સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા તારીખ ૧૧.૧૧.૨૦૧૪ ના હુકમથી મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૬. ત્યારબાદ, તારીખ ૧૨.૦૩.૨૦૧૫ ના રોજ, અપીલકર્તાને કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, વડોદરા - ૩ દ્વારા જારી કરાયેલ આકારણી વર્ષ

૨૦૧૩-૧૪ માટે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા અંગે બીજી કારણદર્શક નોટિસ મળી હતી. નોટિસમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે રૂ.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ રૂ. ૩૧,૮૭,૪૨૦/- ની કુલ આવક દર્શાવતું આવકવેરા રિટર્ન રજૂ કર્યું હતું અને પ્રીપેઇડ ટેક્સની ક્રેડિટ આપ્યા પછી અપીલકર્તા રૂ. ૨,૭૮,૭૪૦/- નો સેલ્ફ-એસેસમેન્ટ ટેક્સ ચૂકવવા જવાબદાર હતા. નોટિસમાં વધુમાં અપીલકર્તાને કારણ દર્શાવવા જણાવાયું હતું કે તેમની સામે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કાર્યવાહી કેમ શરૂ ન કરવી જોઈએ કારણ કે તેમણે નિયત તારીખ વીતી ગયા પછી આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કર્યું હતું. ઉક્ત નોટિસની વિગતો નીચે મુજબ ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવી છે:

"ઇનકમ ટેક્સ કમિશનરની કચેરી, વડોદરા - ૩, વડોદરા બીજો માળ, આયકર ભવન, રેસકોર્સ સર્કલ, વડોદરા ૭ નં. *BRD/CIT-3/HQ/Pros/17-B/2014-15*

તારીખ:

૧૨.૩.૨૦૧૫

પ્રતિ,

શ્રી વિનુભાઈ મોહનભાઈ દોબરીયા
૩૦૩/સી/૧૬, તુલસી કુંજ સોસાયટી, મરાઠી સ્કૂલ પાસે,
જીઆઈડીસી, અંકલેશ્વર

પાન:

ACIPD4420D

મહાશય/મહાશયો,

બાબત: આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ પ્રકરણ XXII હેઠળ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ સંદર્ભે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા અંગે.

રેકૉર્ડની તપાસ કરતાં જણાય છે કે તમે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેનું તમારું આવકવેરા રિટર્ન રૂ.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ રૂ.

૩૧,૮૭,૪૨૦/- ની કુલ આવક દર્શાવીને રજૂ કર્યું છે. વધુમાં, પ્રીપેઇડ કરની ક્રેડિટ આપ્યા પછી, તમે રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ સુધીમાં રૂ. ૨,૭૮,૭૪૦/- નો સ્વ-આકારણી કર ચૂકવવા જવાબદાર હતા. પાછળથી, તમારા આવકવેરા રિટર્નની કલમ ૧૪૩(૧) હેઠળ ૫.૧.૨૦૧૫ ના રોજ આકારણી કરવામાં આવી હતી. ૨. આ સંદર્ભમાં, નોટિસ લેશો અને કારણ દર્શાવશો કે આકારણી વર્ષ સમાપ્ત થાય તે પહેલાં આવકવેરા રિટર્ન રજૂ કરવામાં કસૂર કરવા બદલ તમારી સામે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કાર્યવાહી કેમ શરૂ ન કરવી જોઈએ. તમે ૧૮.૩.૨૦૧૫ ના રોજ સવારે ૧૧.૩૦ વાગ્યે રૂબરૂ અથવા યોગ્ય રીતે અધિકૃત પ્રતિનિધિ મારફત હાજર રહી શકો છો. જો તમે હાજર રહેવામાં નિષ્ફળ રહેશો, તો એવું માની લેવામાં આવશે કે તમારે આ બાબતમાં કંઈ કહેવાનું નથી અને આ કચેરી તે મુજબ આગળની કાર્યવાહી કરશે.

આપનો વિશ્વાસુ,
ડો. બનવારી લાલ
કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, વડોદરા-૩, વડોદરા”

૭. અપીલકર્તાએ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪ (ત્યારબાદ “૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા” તરીકે ઉલ્લેખિત) મુજબ કમ્પાઉન્ડિંગની અરજી સાથે ઉપરોક્ત નોટિસનો જવાબ આપ્યો હતો. પોતાના જવાબમાં, અપીલકર્તાએ જણાવ્યું હતું કે તેમણે આવકવેરા રિટર્ન વિલંબથી દાખલ કર્યું હતું કારણ કે આકારણી કરાચેલી કરની રકમ ચૂકવવા માટે તેમની પાસે જરૂરી ભંડોળ ઉપલબ્ધ નહોતું. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કરવામાં થયેલો વિલંબ ન તો જાણીજોઈને હતો કે ન તો ઇરાદાપૂર્વકનો હતો.

૮. અધિનિયમની કલમ ૨૭૯(૨) હેઠળ તારીખ ૧૪.૦૨.૨૦૧૭ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા હુકમ દ્વારા, સામાવાળા નં. ૧ એ અપીલકર્તાની

કમ્પાઉન્ડિંગ અરજીને ફગાવી દીધી હતી. સામાવાળા નં. ૧ એ એવો ઢ્રજિકોણ અપનાવ્યો હતો કે અપીલકર્તાનો કેસ કમ્પાઉન્ડિંગ માટે યોગ્ય નથી કારણ કે પ્રિન્સિપલ સીસીઆઈટી ગુજરાત, સીસીઆઈટી વડોદરા, ડીજીઆઈટી (ઇન્વેસ્ટિગેશન) અમદાવાદ અને સીસીઆઈટી-૨ અમદાવાદની બનેલી કમિટીએ તારીખ ૨૫.૦૧.૨૦૧૭ ની મીટિંગની નોંધાયેલી મિનિટ્સમાં એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે કરદાતાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ ના ગુના માટે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ અગાઉથી જારી થઈ ગયા પછી આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેનું આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કર્યું હતું. તેથી, કમિટીના મતે, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે અપીલકર્તા દ્વારા આચરવામાં આવેલો કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકામાં વ્યાખ્યાયિત “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગ દ્વારા આવરી લેવાશે નહીં. ઉક્ત હુકમનો સુસંગત ભાગ નીચે મુજબ ઉદ્ઘૂત કરવામાં આવ્યો છે:

“આ કેસ કમ્પાઉન્ડિંગ માટે યોગ્ય કેસ જણાયો નથી કારણ કે કરદાતાની અરજી પર વિચારણા કરવા સક્ષમ એવી પ્રિન્સિપલ સીસીઆઈટી ગુજરાત અને સીસીઆઈટી વડોદરા, ડીજીઆઈટી (ઇન્વેસ્ટિગેશન) અમદાવાદ અને સીસીઆઈટી-૨ અમદાવાદની બનેલી કમિટીએ તારીખ ૨૫.૧.૨૦૧૭ ના રોજ અમદાવાદ ખાતે યોજાયેલી તેની બેઠકની મિનિટ્સમાં નોંધ્યું હતું કે પ્રિન્સિપલ સીઆઈટી-૩, વડોદરાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા અંગેની કારણદર્શક નોટિસ તારીખ ૨૭.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ જારી કરી હતી. કરદાતાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે આવી કારણદર્શક નોટિસ જારી થયા પછી, રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ ૩૧.૧૦.૨૦૧૩ ની સામે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેનું આવકવેરા રિટર્ન ૨૯.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ દાખલ કર્યું હતું. તદનુસાર, બોર્ડની ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા તારીખ ૨૩.૧૧.૨૦૧૪ માં

નિર્દિષ્ટ ‘પ્રથમ ગુનો’ ની વ્યાખ્યા તેમજ ચંદ્ર ની કિલનિક પ્રા. લિ. ના કેસમાં એફ. નં. ૨૮૫/૨૦/૨૦૧૪-આઈટી (ઈન્વે.)/૩૪૦ તારીખ ૧૫.૯.૨૦૧૪ દ્વારા બોર્ડ પાસેથી મેળવેલા અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લેતાં, કમિટીએ સર્વાનુમતે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે કરદાતા દ્વારા આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે આચરવામાં આવેલો સમાન સ્વરૂપનો ગુનો કમ્પાઉન્ડ કરી શકાતો નથી, કારણ કે તે ‘પ્રથમ ગુનો’ ની વ્યાખ્યામાં આવતો નથી. આમ, કમિટીએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી ફગાવી દીધી હતી. ઉપરોક્ત હકીકતોને ધ્યાને લેતાં, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે કરદાતા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે.”

૯. અપીલકર્તાએ સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત હુકમને સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૫૩૮૬/૨૦૧૭ દ્વારા ગુજરાત હાઈકોર્ટ સમક્ષ પડકાર્યો હતો. હાઈકોર્ટ સમક્ષ અરજદાર રહેલા અપીલકર્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા તેમની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી માત્ર એ આધાર પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે આવકવેરા રિટર્ન મોડું દાખલ કરવા બદલ અપીલકર્તા સામે કથિત ગુનો ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકામાં વ્યાખ્યાયિત “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગ હેઠળ આવરી લેવાયેલો નથી. અપીલકર્તાએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની કારણદર્શક નોટિસ તારીખ ૧૨.૦૨.૨૦૧૫ ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી, જ્યારે તેમણે તે આકારણી વર્ષ માટેનું આવકવેરા રિટર્ન તારીખ ૨૯.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ, એટલે કે તારીખ ૧૨.૦૨.૨૦૧૫ ના રોજ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી તે પહેલાં જ દાખલ કરી દીધું હતું અને તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે તે પ્રથમ ગુનો નહોતો. અપીલકર્તા

દ્વારા એવી દલીલ પણ કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તાએ તે તારીખ પછી ગુનો કર્યો હતો તેવું ઠરાવવાના હેતુ માટે સામાવાળાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે કારણદર્શક નોટિસ જારી કર્યાની તારીખની ખોટી ગણતરી કરી હતી. છેલ્લે, અપીલકર્તા દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા માત્ર સામાન્ય માર્ગદર્શિકા છે અને તે કડક કાયદાના સ્વરૂપમાં નથી અને તેથી તેનું અર્થઘટન તે મુજબ જ થવું જોઈએ. અપીલકર્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે માર્ગદર્શિકાનું સામાન્ય સ્વરૂપ ઉક્ત માર્ગદર્શિકામાં વપરાયેલા “ગુનાઓ જેનું સામાન્ય રીતે સમાધાન કરવામાં આવશે નહીં” તેવા મથાળા દ્વારા પણ સૂચિત થાય છે.

૧૦. જોકે, હાઈકોર્ટે તારીખ ૨૧.૦૩.૨૦૧૭ ના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા અપીલકર્તાની સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશનને એવો અભિપ્રાય આપીને ફગાવી દીધી હતી કે અપીલકર્તાની દલીલ ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના કલોઝ ૮(ii) ના ખોટા વાંચન પર આધારિત હતી. હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે જોકે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેની કારણદર્શક નોટિસ તારીખ ૨૭.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં અપીલકર્તાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેનું આવકવેરા રિટર્ન ૨૯.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ દાખલ કર્યું હતું અને આમ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે કારણદર્શક નોટિસ પહેલેથી જ જારી થઈ ગયા પછી અપીલકર્તાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ ગુનો કર્યો હોવાનું કહી શકાય. હાઈકોર્ટે વધુમાં એવું અવલોકન કર્યું હતું કે અપીલકર્તા દ્વારા આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબ આસપાસના સંજોગો પર કમ્પાઉન્ટિંગ સત્તાધિકારી દ્વારા વિગતવાર વિચારણા કરવાની જરૂર નથી અને તેની વિચારણા ટ્રાયલ દરમિયાન કરવામાં આવશે. હાઈકોર્ટે દ્વારા કરવામાં આવેલા સુસંગત અવલોકનો નીચે મુજબ ઉદ્ઘૃત કરવામાં આવ્યા છે:

“૪.૦ [...] જોકે, બીજી તરફ, અરજદાર-કરદાતા વતી એવો કેસ છે કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ તારીખ ૧૨.૦૩.૨૦૧૫ ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી અને તે પહેલાં આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેનું આવકવેરા રિટર્ન ૨૯.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ પહેલેથી જ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, માર્ગદર્શિકાના કલોઝ ૮(ii) મુજબ પણ તેને ‘પ્રથમ ગુનો’ કહી શકાય. કરદાતા વતી આ રજૂઆત સ્વીકારી શકાય તેમ નથી. કરદાતા વતી ઉપરોક્ત રજૂઆત સંપૂર્ણપણે કલોઝ ૮(ii) ના ખોટા વાંચન પર આધારિત છે. કલોઝ ૮(ii) ના સાચા અર્થઘટન મુજબ, જો ફોજદારી કાર્યવાહી માટે કોઈપણ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની તારીખ પહેલાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોય, તો તેવા કેસમાં તેને ‘પ્રથમ ગુનો’ કહી શકાય. તેથી, જો અગાઉના કોઈપણ આકારણી વર્ષ માટે ફોજદારી કાર્યવાહી માટે કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હોય અને તેમ છતાં, ત્યારપછીના વર્ષમાં રિટર્ન દાખલ ન કરીને ગુનો આચરવામાં આવે, તો તેને ‘પ્રથમ ગુનો’ કહી શકાય નહીં. પ્રસ્તુત કેસમાં અરજદાર-કરદાતા વતી એવી રજૂઆત કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે ફોજદારી કાર્યવાહી માટેની કારણદર્શક નોટિસ તારીખ ૧૨.૦૩.૨૦૧૫ ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી અને તે પહેલાં આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેનું આવકવેરા રિટર્ન ૨૯.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી તેને પ્રથમ ગુનો કહી શકાય, તે સ્વીકારી શકાય નહીં. જે બાબત ધ્યાને લેવાની જરૂર છે તે એ છે કે કોઈપણ અગાઉના વર્ષ માટે ફોજદારી કાર્યવાહી માટેની કોઈ કારણદર્શક નોટિસ અરજદારને જારી કરવામાં આવી છે અને તેની બજવણી થઈ છે કે કેમ. જો અરજદાર વતી કરાયેલી દલીલ સ્વીકારવામાં આવે, તો તેવા કેસમાં તે માર્ગદર્શિકાના કલોઝ ૮(ii) થી વિપરીત થશે. પ્રસ્તુત કેસમાં, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે, નિયત તારીખ પહેલાં રિટર્ન દાખલ ન કરવા બદલ કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ ૨૭.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ કારણદર્શક નોટિસ પહેલેથી જ જારી કરવામાં આવી હતી અને તેમ છતાં ત્યારપછીના વર્ષ એટલે કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે કરદાતાએ રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પહેલાં

આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કર્યું નહોતું. તેથી, ફરીથી અરજદાર-કરદાતાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે ગુનો આચર્યો હતો. આમ, એવું કહી શકાય નહીં કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માં કરદાતા દ્વારા આચરવામાં આવેલો ગુનો ‘પ્રથમ ગુનો’ કહી શકાય. આવા સંજોગોમાં, સામાવાળા નં. ૧ એ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજીને યોગ્ય રીતે ફગાવી દીધી છે. અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજીનો અસ્વીકાર સંપૂર્ણપણે માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪ ના અનુરૂપ છે.

૫.૦ હવે, જ્યાં સુધી અરજદાર વતી કરવામાં આવેલી એ રજૂઆતનો સંબંધ છે કે અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી ફગાવી દેતી વખતે સામાવાળા નં. ૧ એ નિયત તારીખ પહેલાં અરજદાર દ્વારા આવકવેરા રિટર્ન દાખલ ન કરવાના કારણની યોગ્ય કદર કરી નથી અને/અથવા તેને ધ્યાને લીધું નથી, તો શરૂઆતમાં જ એ નોંધવું જરૂરી છે કે તેને કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. એ નોંધવું જરૂરી છે કે કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની અરજી પર વિચાર કરતી વખતે, ગુણદોષ (merits) પર વિચાર કરવાની જરૂર નથી જેમ ટ્રાયલમાં વિચારણા કરવાની હોય છે.

૬.૦ હવે, જ્યાં સુધી અરજદાર-કરદાતાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા કે. ઈન્બા સાગરન (સુપ્રા) ના કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણય પરના નિર્ભરતાનો સંબંધ છે, ખાસ કરીને કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી પર વિચારણા કરતી વખતે, ઉક્ત નિર્ણય પ્રસ્તુત કેસની હકીકતોને લાગુ પડશે નહીં. મદ્રાસ હાઈકોર્ટ સમક્ષના કેસમાં, આકારણી વર્ષ ૧૯૯૧-૯૨, ૧૯૯૨-૯૩ અને ૧૯૯૩-૯૪ માટે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના ગુના માટે ત્રણ અલગ-અલગ ફરિયાદો અલગથી દાખલ કરવામાં આવી હોવા છતાં અને અલગથી નંબર આપવામાં આવી હોવા છતાં, તેમને એક કેસમાં એકત્રિત કરવામાં આવી હતી અને વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે ત્રણ ગુનાઓ પર આરોપીને કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ દોષિત ઠેરવતા આદેશો પસાર કર્યા હતા. પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થયો હતો કે શું આરોપી પર જે ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો તે અલગ કે

સ્વતંત્ર હતા અને કોઈ પણ રીતે પરસ્પર સંબંધિત નહોતા, અને જ્યારે દરેક ગુનાને બીજા સાથે કોઈ સંબંધ નહોતો, ત્યારે આરોપોનું જોડાણ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખરાબ ગણાય કે કેમ, અને તે અંગે મદ્રાસ હાઈકોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું અને ઠરાવ્યું હતું કે આરોપો ઘડવાની પ્રક્રિયા ખામીયુક્ત હતી અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમો ૨૧૮ અને ૨૧૯ નું ઉલ્લંઘન કરતી હતી, અને ચુકાદો માત્ર એક કેસમાં આપવામાં આવ્યો હતો અને અન્ય બે કેસો સંદર્ભે દોષિત હોવાનો કોઈ નિષ્કર્ષ નોંધાયો નહોતો, તેથી મદ્રાસ હાઈકોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભૂલ એટલી ગંભીર સ્વરૂપની હતી કે તેણે આરોપીને નુકસાન પહોંચાડ્યું હતું અને તેથી, તે દ્રષ્ટિકોણથી, નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલી સજા અને દોષસિદ્ધિ ૨૬ થવાને પાત્ર છે. તેથી, ઉક્ત નિર્ણય પ્રસ્તુત કેસની હકીકતોને લાગુ પડશે નહીં.

૭.૦ હવે, જ્યાં સુધી અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા સ્પોર્ટ ઇન્ફાટેક (પી) લિ. (સુપ્રા) ના કેસમાં દિલ્લી હાઈકોર્ટના નિર્ણય પરના નિર્ભરતાનો સંબંધ છે, ઉક્ત નિર્ણય પણ પ્રસ્તુત કેસની હકીકતોને લાગુ પડશે નહીં.

૮.૦ અરજદારના વિદ્વાન વકીલે ગુણદોષ પર કંઈ પણ અવલોકન ન કરવાની વિનંતી પણ કરી છે અને તેથી, અમે ગુણદોષ પર કંઈ પણ અવલોકન કરવાનું ટાળીએ છીએ, ખાસ કરીને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે પણ નિયત તારીખ પહેલાં આવકવેરા રિટર્ન દાખલ ન કરવા બદલ અરજદાર-કરદાતા દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો પર.

૯.૦ ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં અને ઉપર જણાવેલા કારણોસર, અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજીને ફગાવી દેતો સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો વાદગ્રસ્ત હુકમ ગેરકાયદેસર અથવા માર્ગદર્શિકાથી વિપરીત હોવાનું કહી શકાય નહીં, અમને તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું કોઈ કારણ જણાતું નથી. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં અને ઉપર જણાવેલા કારણોસર,

પ્રસ્તુત પિટિશન નિષ્ફળ જાય છે અને તે ફગાવી દેવાને પાત્ર છે અને તે મુજબ ફગાવી દેવામાં આવે છે.”

૧૧. આવી ઉપર દર્શાવેલી પરિસ્થિતિમાં, અપીલકર્તા આ કોર્ટ સમક્ષ અહીં ઉપસ્થિત થયા છે. આ કોર્ટે તારીખ ૧૪.૦૭.૨૦૧૭ ના રોજ નોટિસ જારી કરી હતી અને અપીલકર્તા સામે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ચાલી રહેલી કાર્યવાહી પર વચગાળાનો સ્ટે આપ્યો હતો.

બી. અપીલકર્તા વતી રજૂઆતો

૧૨. અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી તુષાર હેમાણીએ રજૂઆત કરી હતી કે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ પરિકલ્પિત ગુનો અધિનિયમની કલમ ૧૩૯(૧) હેઠળ પરિકલ્પિત નિયત તારીખની અંદર આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવામાં કરદાતાની નિષ્ફળતા પર આચરવામાં આવે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે કરદાતાએ વિલંબિત આવકનું રિટર્ન દાખલ કર્યું હતું, એટલે કે નિયત તારીખની સમાપ્તિ પછી કે નહીં, તે અપ્રસ્તુત છે અને જે સમયે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આચરવામાં આવે છે તે અધિનિયમની કલમ ૧૩૯(૧) હેઠળ નિર્ધારિત આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવા માટેની નિયત તારીખ પછીનો તરતનો દિવસ છે. આમ, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે, અપીલકર્તાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસે ગુનો આચર્યો હોવાનું કહી શકાય. તેથી આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આચરવાની તારીખ ૦૧.૧૧.૨૦૧૩ રહેશે કારણ કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ ૩૧.૧૦.૨૦૧૩ હતી. તેમણે એ હકીકત પર ભાર મૂક્યો હતો કે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના ગુનાના હેતુ માટે વિલંબિત રિટર્ન ખરેખર દાખલ કરવાની તારીખ કોઈ પરિણામ ધરાવતી નથી કારણ કે અન્યથા આપેલ આકારણી વર્ષ માટે નિયત તારીખ પહેલાં

રિટર્ન દાખલ કરવાનું ચૂકી ગયેલો કરદાતા ક્યારેય વિલંબિત રિટર્ન દાખલ કરશે નહીં અને ગુનો ક્યારેય આચરવામાં આવશે નહીં.

૧૩. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા મુજબ, “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગનો અર્થ ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવાની માંગ કરતી કારણદર્શક નોટિસ જારી કરતાં પહેલાં આચરવામાં આવેલો ગુનો થાય છે કારણ કે તે સમયનો સૌથી પહેલો મુદ્દો છે જ્યારે કરદાતાને તેના દ્વારા આચરવામાં આવેલા કથિત ગુના વિશે જાણ કરવામાં આવે છે. એકવાર કરદાતાને નોટિસ આપવામાં આવે, ત્યારપછી આચરવામાં આવેલા તમામ કથિત ગુનાઓ કમ્પાઉન્ડ કરી શકાતા નથી. જોકે, કરદાતાને નોટિસ આપવામાં આવે તે તારીખ પહેલાં આચરવામાં આવેલા ગુનાઓને “પ્રથમ ગુનો” ગણવામાં આવશે અને તેથી તે કમ્પાઉન્ડિંગપાત્ર રહેશે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રસ્તુત કેસના તથ્યોમાં, સામાવાળા સત્તાવાળાઓ દ્વારા અપીલકર્તા સામે બે કારણદર્શક નોટિસો જારી કરવામાં આવી હતી, એક આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે ૨૭.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ જારી કરાયેલ અને બીજી આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે ૧૨.૦૩.૨૦૧૫ ના રોજ જારી કરાયેલ. તેમણે દલીલ કરી હતી કે હાઈકોર્ટે એવું ઠરાવવા માટે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે આવકનું રિટર્ન ખરેખર દાખલ કરવાની તારીખ પર ભૂલભરેલી રીતે આધાર રાખ્યો હતો કે ઉક્ત આકારણી વર્ષ માટેનો ગુનો આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ સંદર્ભે પ્રથમ કારણદર્શક નોટિસ પહેલેથી જ મળી ગયા પછી આચરવામાં આવ્યો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા મુજબ ગુનો “પ્રથમ ગુનો” છે કે કેમ તે નક્કી કરતી વખતે વિલંબિત આવકનું રિટર્ન ખરેખર દાખલ કરવાની તારીખ નહીં પરંતુ આપેલ આકારણી વર્ષ માટે રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસને ધ્યાને લેવો જોઈએ.

૧૪. ઉપરોક્ત મુજબ વાસ્તવિક સ્થિતિ સમજાવ્યા પછી, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો ૦૧.૧૧.૨૦૧૩ ના રોજ આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાતું હોવાથી, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે કાર્યવાહી શરૂ કરવા અંગે અપીલકર્તા સામે પ્રથમ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી તે પહેલાં તે આચરવામાં આવ્યો હતો. આમ, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે પણ, આરોપી દ્વારા કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કરવામાં આવેલો ગુનો ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકામાં વ્યાખ્યાયિત “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગના દાયરામાં આવે છે.
૧૫. ઉપર દર્શાવેલા આવા સંજોગોમાં, વકીલે પ્રાર્થના કરી હતી કે તેમની અપીલમાં યોગ્યતા હોવાથી, હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કરવામાં આવે અને સામાવાળા સત્તાવાળાઓને અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી સ્વીકારવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે.

સી. સામાવાળાઓ વતી રજૂઆતો

૧૬. મહેસૂલ વિભાગ તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી મોનિકા બેન્જામિને રજૂઆત કરી હતી કે ચોક્કસ આકારણી વર્ષ માટે અધિનિયમની ચોક્કસ જોગવાઈ હેઠળનો ગુનો તે આકારણી વર્ષ માટે માત્ર એક જ વાર આચરી શકાય છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો ઉદ્દેશ્ય વર્ષોની કોઈ મર્યાદા વિના દર વર્ષે તે જ ગુનાનું કમ્પાઉન્ડિંગ કરવાનો ક્યારેય રહ્યો નથી.
૧૭. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના કલોઝ ૮ નો સંદર્ભ આપતાં, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉક્ત કલોઝ એક એવી મર્યાદા નિર્ધારિત કરે છે કે જેના પછી બંને કેટેગરીના ગુનાઓ, એટલે કે એ અને બી, સામાન્ય રીતે કમ્પાઉન્ડ કરવામાં આવશે નહીં, જેમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે કેટેગરી એ હેઠળના ગુનાઓ સામાન્ય રીતે ત્રીજા ગુના પછી કમ્પાઉન્ડ કરવામાં આવશે નહીં

અને કેટેગરી બી હેઠળના ગુનાઓ સામાન્ય રીતે પ્રથમ ગુના પછી કમ્પાઉન્ડ કરવામાં આવશે નહીં.

૧૮. અપીલકર્તાની એવી દલીલના જવાબમાં કે જો આવા તમામ ગુનાઓ તેમાંથી કોઈપણ ગુનાના સંબંધમાં કાર્યવાહી માટેની પ્રથમ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરતાં પહેલાં આચરવામાં આવ્યા હોય તો અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના એક કરતાં વધુ ગુનાઓ કમ્પાઉન્ડ કરી શકાય છે, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જો ઉપરોક્ત રજૂઆત સ્વીકારવામાં આવે તો તે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના મૂળ હેતુ અને ઉદ્દેશ્યને જ પરાસ્ત કરશે, કારણ કે ઉક્ત માર્ગદર્શિકા અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી છટકવા માંગતા આદતવાળા અને વારંવાર ગુનો કરનારાઓને લાભ આપવા માટે નથી.

૧૯. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા હેઠળ પ્રથમ ગુનાને ઓળખવા માટે કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવી એ કોઈ પૂર્વશરત નથી. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકામાં વ્યાખ્યાયિત કરાયેલા “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગના અર્થ મુજબ, જ્યારે કોઈ ગુનો વિભાગ દ્વારા પકડાયો ન હોય પરંતુ અરજદાર દ્વારા કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી દાખલ કરીને સ્પેરછાએ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે પણ પ્રથમ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય છે. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, વકીલે દલીલ કરી હતી કે કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવી એ પ્રથમ ગુનાની ઓળખ માટે પૂર્વશરત હોવાનું કહી શકાય નહીં.

૨૦. ઉપરોક્ત રજૂઆતના અનુસંધાનમાં, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાએ બંને વર્ષો માટે નિર્ધારિત નિયત તારીખો વીતી ગયા પછી, એટલે કે અનુક્રમે ૦૪.૦૩.૨૦૧૩ અને ૨૯.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ વિલંબથી રિટર્ન દાખલ કરીને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ અને ૨૦૧૩-૧૪ બંને માટે ગુનો આચર્યાની બાબત જાહેર કરી દીધી હતી. તેમણે

રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા આવા વિલંબિત રિટર્ન દાખલ કર્યા પછી જ વિભાગ બંને ગુનાઓથી વાકેફ થયો હતો અને તે માટે સંબંધિત કારણદર્શક નોટિસો જારી કરી હતી. આમ, માત્ર એટલા માટે કે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાની બાબત પકડાઈ ન હોવાને કારણે વિભાગ દ્વારા કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી નહોતી, તેનો અર્થ એવો કરી શકાય નહીં કે કરદાતાએ અગાઉ ગુનો કર્યો હતો અને વિલંબથી આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કરીને તે જાહેર કરી દીધો હતો તે હકીકતમાંથી તે મુક્ત થઈ જાય છે.

૨૧. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે વિલંબથી આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કરવાના આધારે, અપીલકર્તાએ આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પહેલાં પોતાના પ્રથમ ગુનાની કબૂલાત/જાહેરાત કરી દીધી હતી. તેથી, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના ગુનાની જાહેરાત પછી આચરવામાં આવ્યો હોવાથી, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ નો ગુનો ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકામાં વ્યાખ્યાયિત “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગના અર્થમાં આવરી લેવાયેલો ગણી શકાય નહીં.

૨૨. તારીખ ૨૯.૦૯.૨૦૧૭ ના પત્ર પર ભાર મૂકતાં, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉક્ત પત્રમાં અપીલકર્તાએ બીજો ગુનો આચર્યાનું સ્વીકાર્યું હતું અને આવી કબૂલાત કર્યા પછી, તેમને આ તબક્કે તેમાંથી પીછેહઠ કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

૨૩. વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો કલોઝ જ નિર્ધારિત કરે છે કે ગુનાઓનું સમાધાન એ કોઈ હકની બાબત નથી અને તેથી અદાલતે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનું અર્થઘટન કરતી વખતે અતિ-ટેકનિકલ અભિગમ અપનાવવો જોઈએ નહીં અને માત્ર એવું જ અર્થઘટન

અપનાવવું જોઈએ જે માર્ગદર્શિકા પાછળના અંતર્ગત હેતુને આગળ ધપાવે.

૨૪. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના કલોઝ ૮ હેઠળ “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગની વ્યાખ્યાનું અપીલકર્તાનું વાંચન ક્ષતિપૂર્ણ ગણી શકાય કારણ કે તે વ્યાખ્યાના પાછળના ભાગની સુવિધાપૂર્વક અવગણના કરે છે જે જોગવાઈ કરે છે કે વિભાગ દ્વારા પકડાયા ન હોય પરંતુ અરજદાર દ્વારા સ્પેરછાએ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોય તેવા ગુનાઓ પણ “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગની વ્યાખ્યા હેઠળ આવરી લેવામાં આવશે.

૨૫. છેલ્લે, વકીલે પ્રાર્થના કરી હતી કે આ કોર્ટે અપીલકર્તાને પોતાના જ દોષનો લાભ લેવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં. તેમણે પ્રાર્થના કરી હતી કે હાઈકોર્ટના વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં અને અપીલ ફગાવી દેવી જોઈએ.

ડી. વિચારણા હેઠળના મુદ્દાઓ

૨૬. પક્ષકારો વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા પછી, અમારી વિચારણા માટે નીચે મુજબના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે:

(એ) શું આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આવકવેરા રિટર્ન ખરેખર દાખલ કરવાની તારીખે આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય કે અધિનિયમની કલમ ૧૩૯(૧) મુજબ રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસે આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય?

- (બી) ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના કલોઝ ૮ માં આવતા “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગનો અર્થ શું છે?
- (સી) ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના કલોઝ ૮ ના હેતુ માટે સ્વૈચ્છિક જાહેરાત એટલે શું?
- (ડી) શું ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા પ્રકૃતિમાં ફરજિયાત (mandatory) છે કે નિર્દેશાત્મક (directory) છે?

ઈ. વિશ્લેષણ

૧. આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૨૭૬સીસી

૨૭. અધિનિયમનું પ્રકરણ XXII ગુનાઓ અને ફોજદારી કાર્યવાહી સાથે સંબંધિત છે અને તેમાં કલમો ૨૭૫ A થી ૨૮૦ D નો સમાવેશ થાય છે. અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જે આવકવેરા રિટર્ન રજૂ કરવા માટે જવાબદાર છે તે રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે, તો તે નીચે મુજબની સજાને પાત્ર થશે:

(એ) જે કેસોમાં જો વ્યક્તિની કસૂર પકડાઈ ન હોત તો જે કરની ચોરી થઈ હોત તેની રકમ પચીસ લાખ રૂપિયાથી વધુ હોય, તેવા કેસોમાં છ મહિનાથી લઈને સાત વર્ષ સુધીની મુદતની સખત કેદ અને દંડ સાથે; અને

(બી) અન્ય કોઈપણ કેસમાં — ત્રણ મહિનાથી લઈને બે વર્ષ સુધીની મુદતની સખત કેદ અને દંડ સાથે.

૨૮. સંબંધિત સમયે અમલમાં હતી તે મુજબની અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ધૃત કરવામાં આવી છે:

“૨૭૬સીસી. આવકવેરા રિટર્ન રજૂ કરવામાં કસૂર.— જો કોઈ વ્યક્તિ કલમ ૧૧૫ *WD* ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ અથવા ઉક્ત કલમની પેટા-કલમ (૨) અથવા કલમ ૧૧૫ *WH* હેઠળ આપવામાં આવેલી નોટિસ દ્વારા ફિન્જ બેનિફિટ્સનું જે રિટર્ન રજૂ કરવા જવાબદાર છે તે, અથવા કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ અથવા કલમ ૧૪૨ ની પેટા-કલમ (૧) ના કલોઝ (i) અથવા કલમ ૧૪૮ અથવા કલમ ૧૫૩ *A* હેઠળ આપવામાં આવેલી નોટિસ દ્વારા પોતાની આવકનું જે રિટર્ન રજૂ કરવા જવાબદાર છે તે નિયત સમયમાં રજૂ કરવામાં ઇરાદાપૂર્વક કસૂર કરે છે, તો તે નીચે મુજબ સજાને પાત્ર થશે:—

(i) એવા કેસમાં જ્યાં જો આવી કસૂર પકડાઈ ન હોત તો કરની ચોરી થઈ હોત તે કરની રકમ પચીસ લાખ રૂપિયાથી વધુ હોય, તો સાત વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી પરંતુ છ મહિનાથી ઓછી નહીં હોય તેવી મુદત માટેની સખત કેદ અને દંડ સાથે;

(ii) અન્ય કોઈપણ કેસમાં, બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી પરંતુ ત્રણ મહિનાથી ઓછી નહીં હોય તેવી મુદત માટેની કેદ અને દંડ સાથે: પરંતુ એવી શરતે કે કલમ ૧૧૫ *WD* ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ ફિન્જ બેનિફિટ્સનું રિટર્ન અથવા કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ આવકનું રિટર્ન નિયત સમયમાં રજૂ કરવામાં કસૂર કરવા બદલ આ કલમ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવશે નહીં,—

(i) ૧લી એપ્રિલ, ૧૯૭૫ પહેલાં શરૂ થતા કોઈપણ આકારણી વર્ષ માટે; અથવા

(ii) ૧લી એપ્રિલ, ૧૯૭૫ ના રોજ અથવા તે પછી શરૂ થતા કોઈપણ આકારણી વર્ષ માટે, જો—

(a) તેના દ્વારા ઉક્ત આકારણી વર્ષની સમાપ્તિ પહેલાં રિટર્ન રજૂ કરવામાં આવે; અથવા

(b) આવી વ્યક્તિ, જે કંપની ન હોય, દ્વારા નિયમિત આકારણી પર નિર્ધારિત કુલ આવક પર ચૂકવવાપાત્ર કર, અગાઉ ચૂકવેલ એડવાન્સ

ટેક્સ, જો કોઈ હોય, અને સ્ત્રોત પર કપાયેલ કોઈપણ કર બાદ કરતાં, ત્રણ હજાર રૂપિયાથી વધુ ન હોય.”

૨૯. કલમ ૨૭૬સીસી ના પરંતુકના કલોઝ (ii) ના સબ-કલોઝ (b) ને ૨૦૧૯ ના અધિનિયમ નં. ૨૩ દ્વારા ૦૧.૦૪.૨૦૨૦ થી સુધારીને બદલવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત સબ-કલોઝ, સુધારા પછી જે રીતે અસ્તિત્વમાં છે, તે નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ધૃત કરવામાં આવ્યો છે:

“(b) આવી વ્યક્તિ, જે કંપની ન હોય, દ્વારા નિયમિત આકારણી પર નિર્ધારિત કુલ આવક પર ચૂકવવાપાત્ર કર, આકારણી વર્ષની સમાપ્તિ પહેલાં ચૂકવેલ એડવાન્સ ટેક્સ અથવા સેલ્ફ-એસેસમેન્ટ ટેક્સ, જો કોઈ હોય, અને સ્ત્રોત પર કપાયેલ અથવા એકત્રિત કરાયેલ કોઈપણ કર બાદ કરતાં, દસ હજાર રૂપિયાથી વધુ ન હોય.”

૩૦. ઉપરોક્ત જોગવાઈનો પરંતુક એવા ચોક્કસ કેસો નિર્ધારિત કરે છે જેમાં જોગવાઈ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે નહીં અને અન્ય બાબતોની સાથે સ્પષ્ટ કરે છે કે ૧લી એપ્રિલ, ૧૯૭૫ પછી શરૂ થતા આકારણી વર્ષો માટે, નિયત સમયમાં આવકવેરા રિટર્ન રજૂ કરવામાં નિષ્ફળતા બદલ કોઈપણ વ્યક્તિ સામે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી થઈ શકશે નહીં જો તેના દ્વારા ઉક્ત આકારણી વર્ષની સમાપ્તિ પહેલાં રિટર્ન રજૂ કરવામાં આવ્યું હોય. તે વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે ૦૧.૦૪.૧૯૭૫ થી શરૂ થતા આકારણી વર્ષો માટે, જો કંપની ન હોય તેવી વ્યક્તિ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર કર દસ હજાર રૂપિયાથી વધુ ન હોય તો જોગવાઈ હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે નહીં.

૩૧. કલમ ૨૭૬સીસી કરદાતા દ્વારા નીચેના પ્રકારના રિટર્ન નિયત સમયમાં રજૂ કરવામાં થયેલી ઇરાદાપૂર્વકની કસૂરને શિક્ષાપાત્ર બનાવે છે:

- (એ) ફિન્જ બેનિફિટ્સનું રિટર્ન જે તેણે કલમ ૧૧૫WD ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ અથવા ઉક્ત કલમની પેટા-કલમ (૨) અથવા કલમ ૧૧૫WH હેઠળ આપવામાં આવેલી નોટિસ દ્વારા રજૂ કરવું જરૂરી છે; અથવા
- (બી) આવકનું રિટર્ન જે તેણે કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ અથવા કલમ ૧૪૨ ની પેટા-કલમ (૧) ના કલોઝ (i) અથવા કલમ ૧૪૮ અથવા કલમ ૧૫૩A હેઠળ આપવામાં આવેલી નોટિસ દ્વારા રજૂ કરવું જરૂરી છે.

૩૨. પ્રસ્તુત કેસમાં, અમે માત્ર અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ હેઠળ જે આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવા માટે કોઈ વ્યક્તિ જવાબદાર છે તે નિયત સમયમાં રજૂ કરવામાં તેની નિષ્ફળતા સાથે જ સંબંધ ધરાવીએ છીએ. આથી, અધિનિયમની કલમ ૧૩૯ ના સુસંગત ભાગોનો પણ સંદર્ભ લેવો આવશ્યક છે અને તે નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ઘટિત કરવામાં આવ્યા છે:

“૧૩૯. આવકનું રિટર્ન.—(૧) દરેક વ્યક્તિ,—
 (a) જે કંપની અથવા પેઢી હોય; અથવા
 (b) જે કંપની અથવા પેઢી સિવાયની વ્યક્તિ હોય, જો પાછલા વર્ષ દરમિયાન તેની કુલ આવક અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિની કુલ આવક જેના સંદર્ભમાં તે આ અધિનિયમ હેઠળ આકારણીપાત્ર છે તે આવકવેરાને પાત્ર ન હોય તેવી મહત્તમ રકમ કરતાં વધુ હોય, તો તેણે નિયત તારીખે અથવા તે પહેલાં, પાછલા વર્ષ દરમિયાન પોતાની આવકનું અથવા આવી અન્ય વ્યક્તિની આવકનું રિટર્ન, નિર્ધારિત ફોર્મમાં અને નિર્ધારિત રીતે ચકાસાયેલ તેમજ નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેવી અન્ય વિગતો દર્શાવતું રજૂ કરવાનું રહેશે:
 XXX XXX XXX
 (જ) જે કોઈપણ વ્યક્તિએ પેટા-કલમ (૧) હેઠળ તેને માન્ય સમયની

અંદર રિટર્ન રજૂ કર્યું નથી, તે સંબંધિત આકારણી વર્ષના અંત પહેલાં અથવા આકારણી પૂર્ણ થાય તે પહેલાં, જે પણ વહેલું હોય ત્યારે, કોઈપણ પાછલા વર્ષ માટેનું રિટર્ન રજૂ કરી શકે છે.

XXX

XXX

XXX

(૮) (a) જ્યાં આકારણી વર્ષ માટેનું રિટર્ન પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) અથવા પેટા-કલમ (૪) હેઠળ નિર્દિષ્ટ તારીખ પછી રજૂ કરવામાં આવે, અથવા રજૂ કરવામાં ન આવે, તો આકારણી અધિકારીએ પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) હેઠળ રિટર્ન રજૂ કરવાની તારીખ લંબાવી હોય કે નહીં, કરદાતા નિર્દિષ્ટ તારીખ પછીના તરતના દિવસથી શરૂ કરીને રિટર્ન રજૂ કરવાની તારીખ સુધી અથવા, જ્યાં કોઈ રિટર્ન રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી, ત્યાં કલમ ૧૪૪ હેઠળ આકારણી પૂર્ણ થવાની તારીખ સુધી, અગાઉ ચૂકવેલ એડવાન્સ ટેક્સ, જો કોઈ હોય, અને સ્ત્રોત પર કપાયેલ કોઈપણ કર બાદ કરતાં નિયમિત આકારણી પર નિર્ધારિત કુલ આવક પર ચૂકવવાપાત્ર કરની રકમ પર વાર્ષિક પંદર ટકાના દરે સાદું વ્યાજ ચૂકવવા જવાબદાર રહેશે: પરંતુ એવી શરતે કે આકારણી અધિકારી, નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેવા કેસોમાં અને તેવા સંજોગો હેઠળ, આ પેટા-કલમ હેઠળ કોઈપણ કરદાતા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ ઘટાડી શકે છે અથવા માફ કરી શકે છે.

સ્પષ્ટીકરણ ૧.— આ પેટા-કલમના હેતુઓ માટે, આકારણી વર્ષ માટેના રિટર્નના સંદર્ભમાં “નિર્દિષ્ટ તારીખ” નો અર્થ થાય છે,—

(a) એવા દરેક કરદાતાના કેસમાં જેની કુલ આવકમાં, અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિની કુલ આવકમાં જેના સંદર્ભમાં તે આ અધિનિયમ હેઠળ આકારણીપાત્ર છે, ધંધા કે વ્યવસાયની કોઈપણ આવક શામેલ છે, પાછલા વર્ષના અંતથી ચાર મહિનાની સમાપ્તિની તારીખ અથવા જ્યાં એક કરતાં વધુ પાછલા વર્ષો હોય, ત્યાં આકારણી વર્ષની શરૂઆત પહેલાં છેલ્લે સમાપ્ત થયેલા પાછલા વર્ષના અંતથી ચાર મહિનાની સમાપ્તિની તારીખ અથવા આકારણી વર્ષના જૂન મહિનાનો ૩૦મો દિવસ, જે પણ મોડું હોય;

(b) અન્ય દરેક કરદાતાના કેસમાં, આકારણી વર્ષના જૂન મહિનાનો ૩૦મો દિવસ. [...]"

૩૩. કલમ ૧૩૯(૧) અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે દરેક વ્યક્તિએ સંબંધિત પાછલા વર્ષ માટે પોતાની આવકનું રિટર્ન નિર્ધારિત ફોર્મમાં અને નિયત તારીખે અથવા તે પહેલાં રજૂ કરવું રહેશે. કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૪) જોગવાઈ કરે છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ પેટા-કલમ (૧) હેઠળ નિર્ધારિત નિયત સમયની અંદર આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ રહી હોય, તો તે સંબંધિત આકારણી વર્ષના અંત પહેલાં અથવા આકારણી પૂર્ણ થાય તે પહેલાં, જે પણ વહેલું હોય ત્યારે, કોઈપણ પાછલા વર્ષ માટેનું રિટર્ન રજૂ કરી શકે છે.
૩૪. અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી ના વાસ્તવિક મહત્વને સંપૂર્ણપણે સમજવા માટે, ઉક્ત જોગવાઈમાં વપરાયેલા ક્રમશઃ "ઈરાદાપૂર્વક કસૂર કરે છે" ("wilfully fails") અને "નિયત સમયમાં" ("in due time") શબ્દપ્રયોગોનો અર્થ સમજવો આવશ્યક છે. આ કોર્ટે પ્રકાશ નાથ ખત્રા વિ. સીઆઈટી reported in (૨૦૦૪) ૯ એસસીસી ૬૮૬ માં અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી માં આવતા "નિયત સમયમાં" શબ્દપ્રયોગના અવકાશ અને અર્થની તપાસ કરવાની જરૂર પડી હતી કે શું તે કલમ ૧૩૯(૧) માં દર્શાવેલ સમયગાળાનો સંદર્ભ આપે છે કે કલમ ૧૩૯(૪) માં દર્શાવેલ સમયગાળાનો. આ કોર્ટે, વૈધાનિક અર્થઘટનની વિવિધ પદ્ધતિઓની ચર્ચા કર્યા પછી, એવો મત અપનાવ્યો કે કલમ ૨૭૬સીસી પાછળનો કાયદાકીય આશય, નિઃશંકપણે, ઉક્ત જોગવાઈમાં વપરાયેલા "નિયત સમયમાં" શબ્દપ્રયોગના અર્થને કલમ ૧૩૯(૧) માં દર્શાવેલા સમયગાળા પૂરતો મર્યાદિત કરવાનો હતો અને કલમ ૧૩૯(૪) માં દર્શાવેલા સમયગાળા પૂરતો નહીં. "ઈરાદાપૂર્વકની કસૂર" શબ્દપ્રયોગનો અર્થ સમજાવતાં, કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે તેનો નિર્ણય કેસની ફોજદારી કાર્યવાહી સાથે કામ કરતી ટ્રાયલ કોર્ટે તથ્યલક્ષી રીતે

કરવાનો રહે છે. કોર્ટે વધુમાં અવલોકન કર્યું કે કલમ ૨૭૮ E ના આધારે, ટ્રાયલ કોર્ટે દોષિત માનસિક સ્થિતિના અસ્તિત્વનું અનુમાન કરવું પડશે અને પોતાના બચાવમાં આવી સ્થિતિની ગેરહાજરીની દલીલ કરવા માટે આરોપી સ્વતંત્ર રહેશે. કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા સુસંગત અવલોકનો નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ઘટ કરવામાં આવ્યા છે:

“૧૩. કાયદામાં એ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે અદાલત કોઈ એવી કાનૂની જોગવાઈમાં પોતાની તરફથી કશું ઉમેરી શકતી નથી જે સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ હોય. કાયદો એ ધારાસભાનો આદેશ છે. કાયદામાં વપરાયેલી ભાષા કાયદાકીય આશયનું નિર્ણાયક પરિબળ છે. અર્થઘટનનો પ્રથમ અને પ્રાથમિક નિયમ એ છે કે કાયદાનો આશય ધારાસભા દ્વારા પોતે વાપરેલા શબ્દોમાંથી શોધવો જ જોઈએ. પ્રશ્ન એ નથી કે શું ધારવામાં આવ્યું હશે અને શું ધારાસભાનો આશય રહ્યો હશે, પરંતુ પ્રશ્ન એ છે કે શું કહેવામાં આવ્યું છે. જજ લર્નેડ હેન્ડે કહ્યું હતું કે, “કાયદાઓનું અર્થઘટન ચુકિલડના પ્રમેયની જેમ ન થવું જોઈએ, પરંતુ શબ્દોનું અર્થઘટન તેમની પાછળ રહેલા હેતુઓની અમુક કલ્પના સાથે થવું જોઈએ”. (જુઓ લેહિંગ વેલી કોલ કંપની વિ. યેનસેવેજ [૨૧૮ એફઆર ૫૪૭]). આ મત યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. ફિલિપ ટિયાગો ડી ગામા ઓફ વેદેમ વાસ્કો ડી ગામા [(૧૯૯૦) ૧ એસસીસી ૨૭૭ : એઆઈઆર ૧૯૯૦ એસસી ૮૮૧] અને પદ્મા સુંદરા રાવ વિ. સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ [(૨૦૦૨) ૩ એસસીસી ૫૩૩] માં પુનરોચ્ચારિત કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૪. ડી.આર. વેંકટાયલમ વિ. ડેપ્યુટી ટ્રાન્સપોર્ટ કમિશનર [(૧૯૭૭) ૨ એસસીસી ૨૭૩] માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે અદાલતોએ વૈચારિક માળખા અથવા યોજનાની પોતાની પૂર્વગ્રહ્યુક્ત ધારણાઓના આધારે જોગવાઈના અર્થના અગાઉથી નિર્ધારણના જોખમથી બચવું જોઈએ જેમાં અર્થઘટન કરવાની જોગવાઈ અમુક અંશે બંધબેસતી હોય. તેઓ અર્થઘટનના બહાના હેઠળ કાયદાકીય કાર્ય પર

૧૫. જોગવાઈનું અર્થઘટન કરતી વખતે અદાલત માત્ર કાયદાનું જ અર્થઘટન કરે છે અને કાયદો ઘડી શકતી નથી. જો કાયદાની કોઈ જોગવાઈનો દુરુપયોગ કરવામાં આવે અને કાયદાની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને આધીન કરવામાં આવે, તો જરૂરી જણાય તો તેમાં સુધારો કરવો, ફેરફાર કરવો અથવા તેને રદ કરવો તે ધારાસભાનું કામ છે. (જુઓ ઋષભ એગ્રો ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. વિ. પી.એન.બી. કેપિટલ સર્વિસીસ લિ. [(૨૦૦૦) ૫ એસસીસી ૫૧૫]). કાયદાકીય કાસસ ઓમિસસ (*casus omisus*) અદાલતી અર્થઘટન પ્રક્રિયા દ્વારા પૂરી શકાતી નથી.

૧૬. અર્થઘટનના બે સિદ્ધાંતો — એક કાસસ ઓમિસસ સંબંધિત અને બીજો સમગ્ર કાયદાને એકંદરે વાંચવા સંબંધિત — સુસ્થાપિત જણાય છે. પ્રથમ સિદ્ધાંત હેઠળ સ્પષ્ટ આવશ્યકતાના કેસ સિવાય અને જ્યારે તેનું કારણ કાયદાની ચાર સીમાઓની અંદર જ જોવા મળે તે સિવાય અદાલત દ્વારા કાસસ ઓમિસસ પૂરી શકાતી નથી, પરંતુ તે જ સમયે કાસસ ઓમિસસનું સરળતાથી અનુમાન ન કરવું જોઈએ અને તે હેતુ માટે કાયદાના અથવા કલમના તમામ ભાગોનું એકસાથે અર્થઘટન કરવું જોઈએ અને કલમના દરેક કલોઝનું સંદર્ભ અને તેના અન્ય કલોઝોના સંદર્ભમાં અર્થઘટન કરવું જોઈએ જેથી ચોક્કસ જોગવાઈ પર મૂકવામાં આવનારું અર્થઘટન સમગ્ર કાયદાને સુસંગત કાયદો બનાવે. આ બાબત ખાસ કરીને ત્યારે વધુ લાગુ પડશે જો કોઈ ચોક્કસ કલોઝનું શબ્દશઃ અર્થઘટન સ્પષ્ટપણે વાહિયાત અથવા વિસંગત પરિણામો તરફ દોરી જાય જે ધારાસભા દ્વારા ક્યારેય ઇચ્છિત હોઈ શકે નહીં. આર્ટેમિયુ વિ. પ્રોકોપિઓઉ [(૧૯૬૬) ૧ ક્યુબી ૮૭૮ : (૧૯૬૫) ૩ ઓલ ઇઆર ૫૩૯ : (૧૯૬૫) ૩ ડબલ્યુએલઆર ૧૦૧૧ (સીએ)] (ઓલ ઇઆર પૃષ્ઠ ૫૪૪ ૧) માં ડેન્કવર્ટ્સ, એલ.જે. એ જણાવ્યું હતું કે, “વાહિયાત પરિણામ ઉત્પન્ન કરવાનો આશય કાયદા પર આરોપિત કરી શકાય નહીં

જો અન્ય કોઈ અર્થઘટન ઉપલબ્ધ હોય”. જ્યાં શબ્દોને શાબ્દિક રીતે લાગુ કરવાથી “કાયદાનો સ્પષ્ટ આશય પરાજિત થાય અને તદ્દન ગેરવાજબી પરિણામ આવે”, ત્યાં આપણે “શબ્દો સાથે અમુક હિંસા કરવી જ પડશે” અને તે રીતે તે સ્પષ્ટ આશય પ્રાપ્ત કરવો પડશે અને તર્કસંગત અર્થઘટન લાવવું પડશે. [લ્યુક વિ. આઈઆરસી [૧૯૬૩ એસી ૫૫૭ : (૧૯૬૩) ૧ ઓલ ઈઆર ૬૫૫ : (૧૯૬૩) ૨ ડબલ્યુએલઆર ૫૫૯ (એચએલ)]] માં લોર્ડ રીડ અનુસાર જ્યાં એસી પૃષ્ઠ ૫૭૭ પર તેમણે એવું પણ અવલોકન કર્યું હતું : (ઓલ ઈઆર પૃષ્ઠ ૬૬૪/૧) “આ કોઈ નવી સમસ્યા નથી, જોકે આપણા ડ્રાફ્ટિંગનું ધોરણ એવું છે કે તે ભાગ્યે જ ઉદ્ભવે છે.”]

૧૭. જોગવાઈના અર્થઘટનમાં કોઈ શંકા અથવા અસ્પષ્ટતા દૂર કરવા અને કાયદાકીય હેતુ સમજવા માટે કલમના મથાળા અથવા હાંસિયાની નોંધ પર આધાર રાખી શકાય છે. સીઆઈટી વિ. અહેમદભાઈ ઉમરભાઈ એન્ડ કંપની [૧૯૫૦ એસસીસી ૯૪ : એઆઈઆર ૧૯૫૦ એસસી ૧૩૪] માં બલરાજ કુંવર વિ. જગતપાલ સિંહ [આઈએલઆર (૧૯૦૪) ૨૬ અલ્હા. ૩૯૩ : ૩૧ આઈએ ૧૩૨ : ૧ ઓલ એલજે ૩૮૪ (પીસી)] માં લોર્ડ મેકનાગ્ટન દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા મતનો સંદર્ભ લીધા પછી એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ભારતીય કાયદામાં, સંસદના અધિનિયમની જેમ, કાયદાના અર્થઘટનના હેતુ માટે હાંસિયાની નોંધોનો સંદર્ભ લઈ શકાતો નથી. બોર્ડ ઓફ મુસ્લિમ વક્ફ્સ, રાજસ્થાન વિ. રાધા કિશન [(૧૯૭૯) ૨ એસસીસી ૪૬૮] અને કલાવતીબાઈ વિ. સોઈર્યાબાઈ [(૧૯૯૧) ૩ એસસીસી ૪૧૦ : એઆઈઆર ૧૯૯૧ એસસી ૧૫૮૧] માં સમાન મત વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. જો કલમમાં વપરાયેલી ભાષા સ્પષ્ટ હોય તો હાંસિયાની નોંધ ચોક્કસપણે કલમના મુખ્ય ભાગના અર્થને નિયંત્રિત કરી શકતી નથી. (જુઓ નંદિની સત્પથી વિ. પી.એલ. દાણી [(૧૯૭૮) ૨ એસસીસી ૪૨૪ : ૧૯૭૮ એસસીસી (ક્રિ) ૨૩૬ : એઆઈઆર ૧૯૭૮ એસસી ૧૦૨૫]). પ્રસ્તુત કેસમાં ઉપર નોંધ્યા

મુજબ, કલમ ૨૭૬-સીસી ની જોગવાઈઓ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં છે. અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા વિનંતી કરાયા મુજબ કોઈ શંકા કે અસ્પષ્ટતા દૂર કરવાનો કોઈ અવકાશ નથી. કલમ ૨૭૬-સીસી પર એવું અર્થઘટન મૂકવાની કોશિશ કે જો કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૪) હેઠળ રિટર્ન દાખલ કરવામાં આવે તો તેનો અર્થ એ થાય કે કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૧) ની આવશ્યકતાઓનું પાલન થઈ ગયું છે, તે એક કરતાં વધુ કારણોસર સ્વીકારી શકાય નહીં.”

“૧૮. કલમ ૨૭૬-સીસી માં વપરાયેલા મહત્વપૂર્ણ શબ્દપ્રયોગોમાંનો એક ‘નિયત સમયમાં’ છે. જે સમયની અંદર રિટર્ન રજૂ કરવાનું હોય છે તે માત્ર કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૧) માં દર્શાવવામાં આવ્યું છે અને કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૪) માં નહીં. તે સ્થિતિ હોવાથી, કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૪) ની શરતો મુજબ રિટર્ન દાખલ કરવામાં આવે તો પણ તે કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ નિર્ધારિત નિયત સમયમાં રિટર્ન રજૂ ન કરવાના ઉલ્લંઘનને હળવું કરશે નહીં. અન્યથા, ‘નિયત સમયમાં’ શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ તેની સુસંગતતા ગુમાવી દેશે અને એવું કહી શકાય નહીં કે ઉક્ત શબ્દપ્રયોગ કોઈપણ હેતુ વિના વાપરવામાં આવ્યો હતો. ડાયરેક્ટ ટેક્સ લૉઝ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૮૭ દ્વારા તારીખ ૧-૪-૧૯૮૯ થી ‘કલમ ૧૪૨ ની પેટા-કલમ (૧) નો કલોઝ (i)’ શબ્દપ્રયોગ બદલવામાં આવ્યો તે પહેલાં, વપરાયેલો શબ્દપ્રયોગ ‘કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૨)’ હતો. સંબંધિત સમયે આકારણી અધિકારી તેમાં દર્શાવેલા સમયની અંદર રિટર્ન રજૂ કરવાની માંગ કરતી નોટિસ જારી કરવા માટે સત્તાધિકૃત હતા. તેનો અર્થ એ થયો કે કલમ ૨૭૬-સીસી દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલા ઉલ્લંઘનો પેટા-કલમ (૧) ની શરતો મુજબના સમયની અંદર અથવા કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ આપવામાં આવેલી નોટિસમાં દર્શાવેલા સમયની અંદર રિટર્ન રજૂ ન કરવા સંબંધિત છે. જો પેટા-કલમ

(૪) ની શરતો મુજબ રિટર્ન દાખલ કરવામાં આવે તો પણ ઉક્ત ઉદ્ધંધનની કોઈ માફી નથી. આવી દલીલ સ્વીકારવાનો અર્થ એ થશે કે જે વ્યક્તિએ કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૧) અથવા (૨) હેઠળ નિર્ધારિત નિયત સમયમાં રિટર્ન દાખલ કર્યું નથી તે ઘણી મોડી કલમ ૧૩૯(૪) હેઠળ રિટર્ન દાખલ કરીને લાભ મેળવશે. આ ચોક્કસપણે કાયદાકીય હેતુ હોઈ શકે નહીં.”

“૧૯. બીજી એક દલીલ જે ખૂબ જોરશોરથી રજૂ કરવામાં આવી હતી તે એ હતી કે કલમ ૨૭૬-સીસી ની જોગવાઈઓ માત્ર ત્યારે જ લાગુ પડે છે જ્યારે કર ચોરી સંબંધિત કસૂર પકડાઈ જાય. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે કોઈપણ કરચોરી પકડાય તે પહેલાં કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૪) હેઠળ રિટર્ન દાખલ કરવામાં આવ્યું હોવાથી, આ જોગવાઈ લાગુ પડતી નથી. પ્રસ્તુત કેસ ‘અન્ય કોઈપણ કેસમાં’ શબ્દપ્રયોગ દ્વારા આવરી શકાય નહીં. આ દલીલ આકર્ષક હોવા છતાં તેમાં કોઈ તથ્ય નથી. ૨૦. આ જોગવાઈ બે ભાગો ધરાવે છે. પ્રથમ ભાગ શિક્ષાત્મક પરિણામો ઉપસ્થિત કરતા ઉદ્ધંધનો સાથે સંબંધિત છે અને બીજો ભાગ સજાના પ્રમાણ સાથે સંબંધિત છે. બીજો ભાગ બદલામાં બે પરિસ્થિતિઓની કલ્પના કરે છે. પ્રથમ પરિસ્થિતિ એવી છે જ્યાં ચોક્કસ રકમની કરચોરી સાથે સંકળાયેલી કસૂર પકડાય છે. તે ઉદ્ધંધન માટે કડક શિક્ષાત્મક પરિણામો પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે. બીજી પરિસ્થિતિ ઉપર વિસ્તૃત કરેલી પ્રથમ પરિસ્થિતિ સિવાયના તમામ કેસોને આવરી લે છે. ૨૧. જ્યારે રિટર્ન રજૂ કરવામાં કસૂર પકડાઈ ન હોત તો જે કરની ચોરી થઈ હોત તે કરની રકમ એક લાખ રૂપિયાથી વધુ હોય ત્યારે કેદની મુદત વધુ હોય છે. જો અપીલકર્તાઓની દલીલ સ્વીકારવામાં આવે, તો તેનો અર્થ એ થશે કે આપેલ કેસમાં જ્યાં ઉદ્ધંધન થયું હોય અને જ્યાં કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૧) ની શરતો મુજબ અથવા પેટા-કલમ (૨) ની શરતો મુજબ જારી કરાયેલી નોટિસના જવાબમાં પણ રિટર્ન રજૂ કરવામાં આવ્યું

ન હોય, ત્યાં રિટર્ન રજૂ ન કરવાથી ઉદ્ભવતા પરિણામો નાબૂદ થઈ જશે. સંબંધિત સમયે કલમ ૧૩૯(૪)(a) જ્યાં પેટા-કલમ (૧) અને પેટા-કલમ (૨) ની અંદર રિટર્ન દાખલ કરવામાં આવ્યું ન હોય ત્યાં રિટર્ન દાખલ કરવાની પરવાનગી આપતી હતી. સમયમર્યાદા કલોઝ (b) માં પૂરી પાડવામાં આવી હતી. કલમ ૨૭૬-સીસી કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમો (૧) અને (૨) ના સંબંધમાં ‘નિયત સમય’ નો સંદર્ભ આપે છે, પેટા-કલમ (૪) નો નહીં. જો ધારાસભાનો હેતુ પેટા-કલમ (૪) ને પણ આવરી લેવાનો હોત, તો માત્ર ‘કલમ ૧૩૯’ શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ પૂરતો થઈ પડ્યો હોત. એવું કહી શકાય નહીં કે ધારાસભાએ કોઈપણ હેતુ કે આશય વિના માત્ર પેટા-કલમો (૧) અને (૨) નો જ ઉલ્લેખ કર્યો અને પેટા-કલમ (૪) ની સ્પષ્ટ બાદબાકી પાછળ કોઈ અર્થ કે હેતુ નથી. કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૪) કલ્પનાના કોઈપણ ખેંચાણ દ્વારા પેટા-કલમ (૧) ની કામગીરીને નિયંત્રિત કરી શકતી નથી જેમાં રિટર્ન રજૂ કરવા માટે ચોક્કસ સમયગાળો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે. માત્ર એ હકીકત કે આકારણીના હેતુઓ માટે અને નુકસાન આગળ ખેંચવા અને સરભર કરવા માટે તેને પેટા-કલમ (૧) અથવા (૨) ની અંદર દાખલ કરાયેલ ગણવામાં આવે છે, તેને તેના કાયદેસરના હેતુથી પર લંબાવીને વાસ્તવમાં તેવું હોવાનો દાવો કરવા માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય નહીં.”

“૨૨. રિટર્ન રજૂ કરવામાં ઇરાદાપૂર્વકની કસૂર હતી કે કેમ તે એક એવી બાબત છે જેનો તથ્યલક્ષી નિર્ણય ફોજદારી કાર્યવાહીના કેસ સાથે કામ કરતી અદાલતે કરવાનો હોય છે. આ હેતુ માટે કલમ ૨૭૮-E સુસંગત છે અને તે નીચે મુજબ વંચાય છે:
‘૨૭૮-E. દોષિત માનસિક સ્થિતિ અંગેનું અનુમાન.—
 (૧) આ અધિનિયમ હેઠળના કોઈપણ ગુના માટેની કાર્યવાહીમાં જેમાં આરોપી તરફથી દોષિત માનસિક સ્થિતિની જરૂર હોય, ત્યાં અદાલત આવી માનસિક સ્થિતિના અસ્તિત્વનું અનુમાન કરશે પરંતુ આરોપી માટે

એ હકીકત સાબિત કરવાનો બચાવ રહેશે કે તે કાર્યવાહીમાં ગુના તરીકે આરોપીત કૃત્યના સંબંધમાં તેની પાસે આવી કોઈ માનસિક સ્થિતિ નહોતી.

સ્પષ્ટીકરણ.— આ પેટા-કલમમાં, ‘દોષિત માનસિક સ્થિતિ’ માં હેતુ, ઈશાદો અથવા હકીકતનું જ્ઞાન અથવા હકીકતમાં વિશ્વાસ, અથવા માનવાનું કારણ શામેલ છે.

(૨) આ કલમના હેતુઓ માટે, કોઈ હકીકત માત્ર ત્યારે જ સાબિત થયેલી કહેવાય જ્યારે અદાલત વ્યાજબી શંકાથી પર તેનું અસ્તિત્વ માને અને માત્ર ત્યારે જ નહીં જ્યારે સંભાવનાની પ્રબળતા દ્વારા તેનું અસ્તિત્વ સ્થાપિત થાય.’

૨૩. કલમ ૨૭૮-E માં કાનૂની અનુમાન નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે. અદાલતે દોષિત માનસિક સ્થિતિના અસ્તિત્વનું અનુમાન કરવું પડશે, અને આવી માનસિક સ્થિતિની ગેરહાજરી આરોપી દ્વારા કાર્યવાહીમાં ગુના તરીકે આરોપીત કૃત્યના સંદર્ભમાં બચાવ તરીકે રજૂ કરી શકાય છે. તેથી, અપીલકર્તાઓ દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવેલા તથ્યલક્ષી પાસાઓ સાથે હાઈકોર્ટે યોગ્ય રીતે વ્યવહાર કર્યો નહોતો. આ ટ્રાયલ માટેની બાબત છે. જ્યારે ટ્રાયલ હાથ ધરવામાં આવે ત્યારે દોષિત માનસિક સ્થિતિની ગેરહાજરીની દલીલ કરવા માટે અપીલકર્તાઓ ચોક્કસપણે સ્વતંત્ર છે.”

(અમારા દ્વારા ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૩૫. ઉપરોક્ત નિર્ણય પરથી જે ફલિત થાય છે તે એ છે કે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો અધિનિયમની કલમ ૧૩૯(૧) હેઠળ નિર્ધારિત નિયત સમયમાં આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવામાં કરદાતાની કસૂર થાય તે ક્ષણે જ આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય. કરદાતા દ્વારા ત્યારબાદ કલમ ૧૩૯ ની પેટા-કલમ (૪) હેઠળ નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં અથવા કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવાથી, આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસે કલમ

રૂઝસીસી હેઠળનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે તે હકીકત પર કોઈ અસર પડતી નથી.

૩૬. આમ, અપીલકર્તા તેમની એ દલીલમાં સાચા છે કે જે સમયે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય તે સમય અધિનિયમની કલમ ૧૩૯(૧) હેઠળ આવકનું રિટર્ન દાખલ કરવા માટે નિર્ધારિત નિયત તારીખ પછીનો તરતનો દિવસ છે, અને વિલંબિત તબક્કે આવકનું રિટર્ન ખરેખર દાખલ કરવાની તારીખ કોઈપણ રીતે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો કઈ તારીખે આચરવામાં આવ્યો હતો તેના નિર્ધારણને અસર કરશે નહીં.

૩૭. આ બાબત અધિનિયમની કલમ ૧૩૯(૮) પરથી પણ સમજી શકાય છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“જ્યાં આકારણી વર્ષ માટેનું રિટર્ન પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) અથવા પેટા-કલમ (૪) હેઠળ નિર્દિષ્ટ તારીખ પછી રજૂ કરવામાં આવે, અથવા રજૂ કરવામાં ન આવે, તો આકારણી અધિકારીએ પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) હેઠળ રિટર્ન રજૂ કરવાની તારીખ લંબાવી હોય કે નહીં, કરદાતા વાર્ષિક પંદર ટકાના દરે સાદું વ્યાજ ચૂકવવા જવાબદાર રહેશે, જે નિર્દિષ્ટ તારીખ પછીના તરતના દિવસથી શરૂ કરીને રિટર્ન રજૂ કરવાની તારીખ સુધી અથવા, જ્યાં કોઈ રિટર્ન રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી, ત્યાં કલમ ૧૪૪ હેઠળ આકારણી પૂર્ણ થવાની તારીખ સુધી, અગાઉ ચૂકવેલ એડવાન્સ ટેક્સ, જો કોઈ હોય, અને સ્ટ્રોત પર કપાયેલ કોઈપણ કર બાદ કરતાં નિયમિત આકારણી પર નિર્ધારિત કુલ આવક પર ચૂકવવાપાત્ર કરની રકમ પર ગણવામાં આવશે: પરંતુ એવી શરતે કે આકારણી અધિકારી, નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેવા કેસોમાં અને તેવા સંજોગો હેઠળ, આ પેટા-કલમ હેઠળ કોઈપણ કરદાતા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ ઘટાડી શકે છે અથવા માફ કરી શકે છે.”

૩૮. ઉપરોક્ત જોગવાઈનું અવલોકન સ્પષ્ટ કરે છે કે કરદાતા દ્વારા નિર્દિષ્ટ તારીખ પછી આવકનું રિટર્ન દાખલ કરવામાં આવે કે બિલકુલ રજૂ કરવામાં ન આવે, આકારણી અધિકારીએ રિટર્ન રજૂ કરવાની તારીખ લંબાવી હોય તે હકીકત હોવા છતાં કરદાતા નિર્દિષ્ટ તારીખ પછીના તરતના દિવસથી ગણતરી કરીને ૧૫% ના દરે સાદું વ્યાજ ચૂકવવા જવાબદાર રહેશે.
૩૯. સામાવાળાઓની દલીલ સ્વીકારવાનો અર્થ એ થશે કે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ ગુનો બનવાની બાબત કરદાતા દ્વારા ખરેખર વિલંબિત રિટર્ન દાખલ કરવા પર નિર્ભર બનાવવામાં આવે છે. જોગવાઈ ઘડવામાં ધારાસભાનો આવો આશય ક્યારેય હોઈ શકે નહીં કારણ કે આવા વાંચનનો અર્થ એ થશે કે નિયત તારીખ સમાપ્ત થઈ ગયા પછી કોઈ પણ કરદાતા આવકનું રિટર્ન દાખલ કરશે નહીં અને આવી નિષ્ફળતા છતાં અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળની કોઈપણ જવાબદારીમાંથી છટકી શકશે.
૪૦. કલમ ૨૭૬સીસી ના અવકાશ અને ઉક્ત જોગવાઈ હેઠળ ગુનો બનવા માટે જરૂરી ઘટકોની ચર્ચા કર્યા પછી, હવે અમારી સમક્ષ જે પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે તે એ છે કે શું અપીલકર્તાએ અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ ગુનો આચર્યો હોવાનું કહી શકાય અને જો હા, તો શું અપીલકર્તા સંબંધિત કમ્પાઉન્ડિંગ માર્ગદર્શિકા હેઠળ ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગના લાભ માટે હકદાર છે કે કેમ.
૪૧. આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે આવકનું રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ ૩૦.૦૯.૨૦૧૧ હતી. અપીલકર્તાએ તારીખ ૦૪.૦૩.૨૦૧૩ ના રોજ વિલંબ સાથે પોતાનું રિટર્ન દાખલ કર્યું હતું. આથી, રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પછી રિટર્ન દાખલ કરવામાં આવ્યું હોવાથી, પ્રથમ દૃષ્ટિએ અપીલકર્તા દ્વારા કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય.

૪૨. તેવી જ રીતે, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે આવકનું રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ ૩૧.૧૦.૨૦૧૩ હતી, જ્યારે અપીલકર્તાએ ઉક્ત વર્ષ માટેનું રિટર્ન ૨૯.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ દાખલ કર્યું હતું. આથી, અપીલકર્તાએ ફરી એકવાર કલમ ૨૭૬સીસી ની આવશ્યકતાનો ભંગ કર્યો અને તે રીતે ઉક્ત જોગવાઈ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ગુનો આચર્યો.
૪૩. અન્યથા પણ, અપીલકર્તા દ્વારા એ બાબતનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી કે તેમના દ્વારા આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ અને ૨૦૧૩-૧૪ માટે અનુક્રમે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો, અને તેમણે બંને આકારણી વર્ષો માટે કમ્પાઉન્ડિંગ અરજીઓ કરી હતી. જ્યારે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેની તેમની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી મંજૂર કરવામાં આવી હતી, ત્યારે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેની તેમની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા હાઈકોર્ટે તે અસ્વીકારને બહાલ રાખ્યો હતો.
૪૪. પ્રકાશ નાથ ખન્ના (સુપ્રા) માં સ્થાપિત સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં લેતાં, આ બંને ગુનાઓ આચરવાની તારીખ રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પછીનો તરતનો દિવસ રહેશે, એટલે કે આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે ૦૧.૧૦.૨૦૧૧ અને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે ૦૧.૧૧.૨૦૧૩.
૪૫. હવે જે સુસંગત પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે તે એ છે કે શું અપીલકર્તા દ્વારા અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ વખતોવખત જારી કરવામાં આવેલી યોગ્ય કમ્પાઉન્ડિંગ માર્ગદર્શિકા સાથે વંચાણે લેતાં અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈ હેઠળ સમાધાનપાત્ર (compoundable) હોવાનું કહી શકાય કે કેમ. શરૂઆતમાં જ, અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજીના નિર્ણય માટે કઈ કમ્પાઉન્ડિંગ માર્ગદર્શિકા લાગુ થશે તે નક્કી કરવું મહત્વપૂર્ણ છે.

૪૬. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાએ ૨૦૦૮ ની માર્ગદર્શિકાનું સ્થાન લીધું અને તે ૦૧.૦૧.૨૦૧૫ થી અમલમાં આવી. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના કલોઝ ૨ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે ૦૧.૦૧.૨૦૧૫ ના રોજ અથવા તે પછી મળેલી તમામ કમ્પાઉન્ડિંગ અરજીઓનો નિર્ણય ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા અનુસાર કરવામાં આવશે જ્યારે ૦૧.૦૧.૨૦૧૫ પહેલાં મળેલી તમામ અરજીઓ ૧૬.૦૫.૨૦૦૮ થી અમલમાં આવેલી ૨૦૦૮ ની માર્ગદર્શિકા દ્વારા સંચાલિત થશે.

૪૭. પ્રસ્તુત કેસમાં, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી ૧૧.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ કરવામાં આવી હતી અને તેથી તે ૨૦૦૮ ની માર્ગદર્શિકા દ્વારા સંચાલિત થશે. આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી અપીલકર્તા દ્વારા ૧૮.૦૩.૨૦૧૫ ના રોજ કરવામાં આવી હોવાથી, તે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા દ્વારા સંચાલિત થશે. પ્રસ્તુત અપીલ માત્ર આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી સાથે જ સંબંધિત હોવાથી, અમે અમારી ચર્ચા ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા પૂરતી મર્યાદિત રાખી રહ્યા છીએ. જોકે, કમ્પાઉન્ડિંગ માર્ગદર્શિકા અધિનિયમની કલમ ૨૭૯(૨) હેઠળ સીસીઆઈટી અને ડીજીઆઈટી ને આપવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગની સત્તાના ઉપયોગને માર્ગદર્શન આપવા માટે ઘડવામાં આવી હોવાથી, માર્ગદર્શિકાની ચર્ચા કરતાં પહેલાં અમે અધિનિયમની જોગવાઈઓની તપાસ કરવી યોગ્ય ગણીએ છીએ.

૨. ગુનાઓનું સમાધાન (કમ્પાઉન્ડિંગ) સંબંધિત જોગવાઈઓ

૪૮. અધિનિયમની કલમ ૨૭૯ નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ઘટ કરવામાં આવી છે:

“૨૭૯. કાર્યવાહી પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનર અથવા ચીફ કમિશનર અથવા પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા કમિશનરના આદેશથી થવી.—

(૧) પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા કમિશનર અથવા કમિશનર (અપીલ્સ) અથવા યોગ્ય સત્તાધિકારીની અગાઉની મંજૂરી સિવાય કલમ

રૂપ A, કલમ રૂપ B, કલમ રૂપ, કલમ રૂપ A, કલમ રૂપ B, કલમ રૂપ BB, કલમ રૂપ C, કલમ રૂપ CC, કલમ રૂપ D, કલમ રૂપ, કલમ રૂપ A અથવા કલમ રૂપ હેઠળના ગુના માટે કોઈ વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવશે નહીં: પરંતુ એવી શરતે કે પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનર અથવા ચીફ કમિશનર અથવા યથાપ્રસંગ, પ્રિન્સિપલ ડાયરેક્ટર જનરલ અથવા ડાયરેક્ટર જનરલ આ પેટા-કલમ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે ઉપરોક્ત આવકવેરા સત્તાવાળાઓને યોગ્ય લાગે તેવા નિર્દેશો અથવા સૂચનાઓ આપી શકે છે.

સ્પષ્ટીકરણ.— આ કલમના હેતુઓ માટે, “યોગ્ય સત્તાધિકારી” નો અર્થ કલમ રૂપ UA ના કલોઝ (c) માં દર્શાવ્યા મુજબનો જ રહેશે. (૧A) કલમ રૂપ C અથવા કલમ રૂપ હેઠળના ગુના માટે તે આકારણી વર્ષની આકારણીના સંબંધમાં કોઈ વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવશે નહીં જે આકારણી વર્ષના સંદર્ભમાં તેના પર કલમ રૂપ A અથવા કલમ રૂપ ની પેટા-કલમ (૧) ના કલોઝ (iii) હેઠળ લાદવામાં આવેલ અથવા લાદવાપાત્ર દંડ કલમ રૂપ A હેઠળના હુકમ દ્વારા ઘટાડવામાં આવ્યો હોય અથવા માફ કરવામાં આવ્યો હોય. (૨) આ પ્રકરણ હેઠળના કોઈપણ ગુનાનું, કાર્યવાહી શરૂ કરતાં પહેલાં અથવા શરૂ કર્યા પછી, પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનર અથવા ચીફ કમિશનર અથવા પ્રિન્સિપલ ડાયરેક્ટર જનરલ અથવા ડાયરેક્ટર જનરલ દ્વારા સમાધાન (કમ્પાઉન્ડિંગ) કરી શકાય છે.

(૩) જ્યાં પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કોઈ વ્યક્તિ સામે કોઈ કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હોય, ત્યાં આવી વ્યક્તિ દ્વારા કલમ ૧૧૬ ના કલોઝ (a) થી (g) માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ આવકવેરા સત્તાવાળાઓ સમક્ષ કરવામાં આવેલું કોઈપણ નિવેદન અથવા રજૂ કરાયેલા હિસાબો અથવા અન્ય દસ્તાવેજો આવી કાર્યવાહીના હેતુ માટે માત્ર એ આધાર પર પુરાવા તરીકે અગ્રાહ્ય ગણાશે નહીં કે આવું નિવેદન અથવા હિસાબ અથવા અન્ય

દસ્તાવેજ એવા વિશ્વાસ સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા કે લાદવાપાત્ર દંડ કલમ ૨૭૩A હેઠળ ઘટાડવામાં આવશે અથવા માફ કરવામાં આવશે અથવા જે ગુના સંદર્ભે આવી કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હતી તેનું સમાધાન કરવામાં આવશે.

સ્પષ્ટીકરણ.— શંકા નિવારણ અર્થે, આથી જાહેર કરવામાં આવે છે કે આ અધિનિયમ હેઠળ આદેશો, સૂચનાઓ અથવા નિર્દેશો જારી કરવાની બોર્ડની સત્તામાં આ કલમ હેઠળ ગુનાઓના યોગ્ય સમાધાન માટે અન્ય આવકવેરા સત્તાવાળાઓને સૂચનાઓ અથવા નિર્દેશો (જેમાં બોર્ડની અગાઉની મંજૂરી મેળવવાની સૂચનાઓ અથવા નિર્દેશો શામેલ છે) જારી કરવાની સત્તા શામેલ છે અને હંમેશા શામેલ ગણવામાં આવશે.”

૪૯. અધિનિયમની કલમ ૨૭૯ ની પેટા-કલમ (૧) જોગવાઈ કરે છે કે અધિનિયમની કલમો ૨૭૫A, ૨૭૫B, ૨૭૬, ૨૭૬A, ૨૭૬B, ૨૭૬BB, ૨૭૬C, ૨૭૬CC, ૨૭૬D, ૨૭૭, ૨૭૭A અથવા ૨૭૮ હેઠળના ગુનાના આચરણ માટેની કોઈપણ ફોજદારી કાર્યવાહી પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા કમિશનર અથવા કમિશનર (અપીલ્સ) અથવા યોગ્ય સત્તાધિકારીની અગાઉની મંજૂરી સિવાય શરૂ કરી શકાતી નથી. કલમ ૨૭૯ ની પેટા-કલમ (૧) નો પરંતુક પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનર અથવા ચીફ કમિશનર અથવા પ્રિન્સિપલ ડાયરેક્ટર જનરલ અથવા ડાયરેક્ટર જનરલને ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે પેટા-કલમ (૧) માં નિર્દિષ્ટ સત્તાવાળાઓને યોગ્ય નિર્દેશો આપવાની સત્તા આપે છે.

૫૦. કલમ ૨૭૯ ની પેટા-કલમ (૨) પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનર, ચીફ કમિશનર, પ્રિન્સિપલ ડાયરેક્ટર જનરલ અને ડાયરેક્ટર જનરલને કાર્યવાહી શરૂ કરતાં પહેલાં અથવા શરૂ કર્યા પછી, અધિનિયમના પ્રકરણ XXII હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કોઈપણ ગુનાનું સમાધાન કરવાની સત્તા આપે છે.

૫૧. કલમ ૨૭૯ હેઠળ પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનરને આપવામાં આવેલી સત્તાના સ્વરૂપનું અર્થઘટન કરતી વખતે, આ કોર્ટે યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. બનવારી લાલ અગ્રવાલ reported in (૧૯૯૮) ૭ એસસીસી ૬૫૨ માં ઠરાવ્યું હતું કે આ જોગવાઈની પેટા-કલમ (૨) સમર્થકારી સ્વરૂપની છે અને કરદાતાને અધિકાર તરીકે કમ્પાઉન્ડિંગની માંગણી કરવાની પરવાનગી આપતી હોવાનું અર્થઘટન કરી શકાય નહીં. સુસંગત અવલોકનો નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ઘટ કરવામાં આવ્યા છે:

“૭. અમે વધુમાં જોયું કે કલમ ૨૭૯ ની પેટા-કલમ (૨) એ એક એવી જોગવાઈ છે જે ચીફ કમિશનર અથવા ડાયરેક્ટર જનરલને કાર્યવાહી શરૂ કરતાં પહેલાં અથવા શરૂ કર્યા પછી કોઈપણ ગુનાનું સમાધાન કરવા સક્ષમ બનાવે છે. આ પેટા-કલમનું એવું અર્થઘટન કરવાનો કોઈ આધાર નથી કે કોઈપણ ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરતાં પહેલાં, કારણદર્શક નોટિસ આપવી જોઈએ અથવા આ બાબતનું સમાધાન કરવાની તક આપવી જોઈએ. આ સમર્થકારી જોગવાઈ પક્ષકારને ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરતાં પહેલાં કમ્પાઉન્ડિંગની ઓફર કરવા માટે ચીફ કમિશનર અથવા ડાયરેક્ટર જનરલ પર આગ્રહ રાખવાનો કોઈ અધિકાર આપી શકતી નથી.”

૫૨. કલમ ૨૭૯ ના સ્પષ્ટીકરણની અસર અને અવકાશ, જે ફાઈનાન્સ એક્ટ, ૧૯૯૧ (૧૯૯૧ નો અધિનિયમ ૨) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, તે આ કોર્ટ દ્વારા વાય.પી. ચાવલા વિ. એમ.પી. તિવારી reported in (૧૯૯૨) ૨ એસસીસી ૬૭૨ ના કેસમાં સમજાવવામાં આવ્યો હતો. તેમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે આ સ્પષ્ટીકરણ અધિનિયમની કલમ ૨૭૯(૨) ના પરંતુક તરીકે કાર્ય કરે છે, જેનો અર્થ એ થાય છે કે કમિશનર દ્વારા આ કલમ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ બોર્ડ દ્વારા વખતોવખત જારી કરાયેલી સૂચનાઓનું પાલન કરીને જ કરવો જોઈએ. આ સ્પષ્ટીકરણ બોર્ડને કલમ ૨૭૯(૨) હેઠળ ગુનાઓના યોગ્ય સમાધાન સંબંધિત આદેશો, સૂચનાઓ અથવા નિર્દેશો જારી કરવાની સત્તા આપે છે અને

બોર્ડની અગાઉની મંજૂરી મેળવવાની જરૂરિયાતવાળા નિર્દેશો માટે સ્પષ્ટપણે પરવાનગી આપે છે. કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે જ્યારે કલમ ૨૭૯(૨) ને સ્પષ્ટીકરણ સાથે વાંચવામાં આવે છે, ત્યારે તે સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે આ કલમ હેઠળ વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે કમિશનરે બોર્ડ દ્વારા આપવામાં આવેલી સૂચનાઓનું પાલન કરવું જ પડશે. તેમાં કરવામાં આવેલા સુસંગત અવલોકનો નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ઘટ કરવામાં આવ્યા છે:

“૨. આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ (અધિનિયમ) ની કલમ ૧૧૯ હેઠળ સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સિસ (બોર્ડ), અધિનિયમની કલમ ૨૭૯(૨) હેઠળ ગુનાઓનું સમાધાન કરવા માટે કમિશનર ઓફ ઈનકમ ટેક્સના વિવેકાધિકારને નિયંત્રિત કરવા માટે સૂચનાઓ જારી કરી શકે છે કે કેમ, તે અમારી વિચારણા હેઠળનો ટૂંકો પ્રશ્ન છે.

XXX

XXX

XXX

૯. નવનીતલાલ સી. ઝવેરી વિ. કે.કે. સેન, એપેલેટ આસિસ્ટન્ટ સી.આઈ.ટી. [(૧૯૬૫) ૧ એસસીઆર ૮૦૯ : એઆઈઆર ૧૯૬૫ એસસી ૧૩૭૫ : (૧૯૬૫) ૫૬ આઈટીઆર ૧૯૮], એલરમેન લાઈન્સ લિ. વિ. સી.આઈ.ટી. [(૧૯૭૨) ૪ એસસીસી ૪૭૪ : ૧૯૭૪ એસસીસી (ટેક્સ) ૩૦૪] અને કે.પી. વર્ગીસ વિ. આઈટીઓ [(૧૯૮૧) ૪ એસસીસી ૧૭૩ : ૧૯૮૧ એસસીસી (ટેક્સ) ૨૯૩] માં આ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે અધિનિયમની કલમ ૧૧૯(૧) હેઠળ સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સિસ દ્વારા જારી કરાયેલા પરિપત્રો અધિનિયમના અમલમાં રોકાયેલા તમામ અધિકારીઓ અને વ્યક્તિઓ માટે બંધનકર્તા છે, ભલે તેઓ અધિનિયમની જોગવાઈઓથી વિચલિત થતા હોય. હાઈકોર્ટે આ ચુકાદાઓની વિગતવાર ચર્ચા કરી છે અને વાજબી આધારો પર તેમને અલગ તારવ્યા છે. અમારા માટે આ પ્રશ્નમાં ઊંડા ઊતરવું જરૂરી નથી કારણ કે ફાઈનાન્સ એક્ટ (૧૯૯૧ નો ૨) દ્વારા અધિનિયમની કલમ

૨૭૯ માં એક સ્પષ્ટીકરણ દાખલ કરીને મહેસૂલની તરફેણમાં કાનૂની સ્થિતિ બદલાઈ ગઈ છે જે ૧લી એપ્રિલ, ૧૯૬૨ થી અમલમાં મૂકવામાં આવ્યું છે. આ સ્પષ્ટીકરણ નીચે મુજબ છે:—

‘સ્પષ્ટીકરણ.— શંકા નિવારણ અર્થે, આથી જાહેર કરવામાં આવે છે કે આ અધિનિયમ હેઠળ આદેશો, સૂચનાઓ અથવા નિર્દેશો જારી કરવાની બોર્ડની સત્તામાં આ કલમ હેઠળ ગુનાઓના યોગ્ય સમાધાન માટે અન્ય આવકવેરા સત્તાવાળાઓને સૂચનાઓ અથવા નિર્દેશો (જેમાં બોર્ડની અગાઉની મંજૂરી મેળવવાની સૂચનાઓ અથવા નિર્દેશો શામેલ છે) જારી કરવાની સત્તા શામેલ છે અને હંમેશા શામેલ ગણવામાં આવશે.’

૧૦. આ સ્પષ્ટીકરણ અધિનિયમની કલમ ૨૭૯(૨) ના પરંતુક જેવું છે, જેનું પરિણામ એ આવે છે કે ઉક્ત કલમ હેઠળ કમિશનર દ્વારા સત્તાનો ઉપયોગ બોર્ડ દ્વારા વખતોવખત જારી કરવામાં આવતી સૂચનાઓને આધીન રહેશે. આ સ્પષ્ટીકરણ બોર્ડને અધિનિયમની કલમ ૨૭૯(૨) હેઠળ ગુનાઓના યોગ્ય સમાધાન માટે આદેશો, સૂચનાઓ અથવા નિર્દેશો જારી કરવાની સત્તા આપે છે અને વધુમાં ખાસ જોગવાઈ કરે છે કે બોર્ડની અગાઉની મંજૂરી મેળવવા માટેના નિર્દેશો પણ જારી કરી શકાય છે. કલમ ૨૭૯(૨) ને સ્પષ્ટીકરણ સાથે વાંચતાં, તેમાં કોઈ શંકા રહેતી નથી કે કમિશનરે અધિનિયમની કલમ ૨૭૯(૨) હેઠળના વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ બોર્ડ દ્વારા વખતોવખત જારી કરવામાં આવતી સૂચનાઓ અનુસાર જ કરવો પડશે.”

૩. ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪

૫૩. ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૪ સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સિસ, મહેસૂલ વિભાગ, ભારત સરકાર દ્વારા ૧૬.૦૫.૨૦૦૮ ના રોજ જારી કરાયેલી અગાઉની માર્ગદર્શિકાનું સ્થાન લઈને જારી કરવામાં આવી હતી. આ માર્ગદર્શિકા

સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટ ટેક્સિસ દ્વારા વખતોવખત જારી કરવામાં આવેલી માર્ગદર્શિકાઓની શ્રેણીમાંની એક હતી જેથી અધિનિયમની કલમ ૨૭૯(૨) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાના ઉપયોગ માટે માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો પૂરા પાડી શકાય, જે પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનર અથવા ચીફ કમિશનર અથવા પ્રિન્સિપલ ડાયરેક્ટર જનરલ અથવા ડાયરેક્ટર જનરલ દ્વારા કાર્યવાહી શરૂ કરતાં પહેલાં અથવા તે શરૂ થયા પછી ગુનાઓનું સમાધાન કરવાની મંજૂરી આપે છે.

૫૪. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૨ તે તારીખ નિર્દિષ્ટ કરે છે કે જે તારીખથી માર્ગદર્શિકા અમલમાં આવશે અને તે અરજીઓ પણ નિર્દિષ્ટ કરે છે જે તેના દ્વારા સંચાલિત થશે. પેરાગ્રાફ ૩ તે સત્તાવાળાઓ નિર્ધારિત કરે છે જે કલમ ૨૭૯(૨) હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાના ઉપયોગમાં ગુનાઓનું સમાધાન કરવા માટે સત્તાધિકૃત છે.

૫૫. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૪ જોગવાઈ કરે છે કે ગુનાઓનું કમ્પાઉન્ડિંગ એ કરદાતાનો અધિકાર નથી. જોકે, ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકામાં નિર્ધારિત પાત્રતા શરતો પૂર્ણ થઈ રહી છે અને કરદાતાનું વર્તન, ગુનાનું સ્વરૂપ અને તીવ્રતા, અને અલબત્ત દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો જેવા પરિબલોને ધ્યાનમાં રાખીને સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા ગુનાઓનું સમાધાન કરી શકાય છે. આમ, પેરાગ્રાફ ૪ પરથી જે ફલિત થાય છે તે એ છે કે જ્યારે તે નિર્ધારિત કરે છે કે માર્ગદર્શિકામાં નિર્ધારિત પાત્રતા શરતોનું અનિવાર્યપણે પાલન થવું જોઈએ, ત્યારે ગુના(ઓ)નું સમાધાન કરવાનો કે ન કરવાનો અંતિમ વિવેકાધિકાર એવા પરિબલો દ્વારા માર્ગદર્શિત થવો જોઈએ જેમાં કરદાતાનું વર્તન, ગુનાનું સ્વરૂપ અને તીવ્રતા અને દરેક કેસના વિશિષ્ટ તથ્યો સામેલ છે.

૫૬. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૫ જોગવાઈ કરે છે કે ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કોઈપણ ફોજદારી

કાર્યવાહીના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે આ માર્ગદર્શિકા લાગુ પડશે નહીં અને તે માત્ર ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૨૧ હેઠળ જ પાછી ખેંચી શકાય છે.

૫૭. માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૬ ગુનાઓની બે શ્રેણીઓ પૂરી પાડે છે જેનું સમાધાન કરી શકાય છે – શ્રેણી ‘એ’ અને શ્રેણી ‘બી’ ગુનાઓ. શ્રેણી ‘એ’ ગુનાઓમાં અધિનિયમની કલમો ૨૭૬, ૨૭૬ B, ૨૭૬ BB, ૨૭૬ DD, ૨૭૬ E, ૨૭૭ અને ૨૭૮ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ગુનાઓનો સમાવેશ થાય છે. જ્યારે શ્રેણી ‘બી’ ગુનાઓમાં અધિનિયમની કલમો ૨૭૫ A, ૨૭૫ B, ૨૭૬, ૨૭૬ A, ૨૭૬ AA, ૨૭૬ AB, ૨૭૬ C(૧), ૨૭૬ C(૨), ૨૭૬ CC, ૨૭૬ CCC, ૨૭૬ D, ૨૭૭, ૨૭૭ A, ૨૭૮ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત ગુનાઓનો સમાવેશ થાય છે. આમ, પ્રસ્તુત કેસમાં સંકળાયેલ ગુનો અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો હોવાથી શ્રેણી ‘બી’ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે લાગુ પડતા નિયમો દ્વારા સંચાલિત થશે.

૫૮. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૭ ચોક્કસ પાત્રતા શરતો નિર્ધારિત કરે છે જે અરજદાર દ્વારા તેની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે તે પહેલાં સંતોષાવાની રહેશે. માર્ગદર્શિકા હેઠળ નિર્ધારિત શરતો નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ઘટ કરવામાં આવી છે:

“૭. કમ્પાઉન્ડિંગ માટે પાત્રતા શરતો:
ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગ પર વિચારણા કરવા માટે નીચેની શરતો સંતોષાવી જોઈએ :—

- i. વ્યક્તિએ નિર્ધારિત ફોર્મેટ (પરિશિષ્ટ-૧) માં ગુના(ઓ)ના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે કેસ પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા સીસીઆઈટી/ડીજીઆઈટી ને અરજી કરવી.
- ii. વ્યક્તિએ જે ગુના માટે કમ્પાઉન્ડિંગ માંગવામાં આવ્યું છે તેના

સંબંધિત બાકી કર, વ્યાજ, દંડ અને ચૂકવવાપાત્ર અન્ય કોઈપણ રકમ
ચૂકવી દીધી હોવી જોઈએ.

iii. સંબંધિત સીસીઆઈટી/ડીજીઆઈટી દ્વારા નિર્ધારિત અને સંચારિત કરવામાં આવે તે મુજબ કમ્પાઉન્ડિંગ ફી, કાર્યવાહી સ્થાપના ખર્ચ અને વકીલની ફી સહિતના મુકદ્દમા ખર્ચ, જો કોઈ હોય, સહિતના કમ્પાઉન્ડિંગ ચાર્જ ચૂકવવાની વ્યક્તિ બાંહેધરી આપે છે.

iv. જો વ્યક્તિ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ કમ્પાઉન્ડિંગ માટે માંગવામાં આવેલા ગુના સાથે સંબંધ ધરાવતી હોય, તો તેણે આવી અપીલ પાછી ખેંચી લેવાની બાંહેધરી આપવી પડશે. જો આવી અપીલમાં મિશ્રિત આધારો હોય, જેમાંથી કેટલાક વિચારણા હેઠળના ગુના સાથે સંબંધિત ન હોય, તો આવી અપીલના આધારોમાં યોગ્ય સુધારા માટે બાંહેધરી લઈ શકાય છે.”

૫૯. માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૮ એવા ગુનાઓ નિર્ધારિત કરે છે જેનું કમ્પાઉન્ડિંગ માર્ગદર્શિકા હેઠળ સામાન્ય રીતે સમાધાન કરવામાં આવશે નહીં. તે જોગવાઈ કરે છે કે એવા અરજદાર દ્વારા શ્રેણી ‘એ’ ગુનો જેનું સમાધાન માંગવામાં આવ્યું છે જેના કેસમાં ભૂતકાળમાં તે જ કલમ હેઠળના ગુનામાં સમાધાન મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું જેના માટે વર્તમાન કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી ત્રણ કે તેથી વધુ પ્રસંગોએ કરવામાં આવી છે તેનું સમાધાન કરવામાં આવશે નહીં. બીજું, તે નિર્ધારિત કરે છે કે માર્ગદર્શિકામાં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબના પ્રથમ ગુના સિવાય શ્રેણી ‘બી’ ગુનાઓનું સામાન્ય રીતે સમાધાન કરવામાં આવશે નહીં. પેરાગ્રાફ ૮ દ્વારા “પ્રથમ ગુનો” નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે:

“પ્રથમ ગુનો એટલે પ્રત્યક્ષ કર કાયદાઓ હેઠળનો કોઈપણ ગુનો જે (a) ફોજદારી કાર્યવાહી માટે કોઈ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની તારીખ અથવા (b) વિભાગ દ્વારા સંબંધિત વ્યક્તિને ફોજદારી કાર્યવાહી સંબંધિત કોઈ જાણ કરવાની તારીખ અથવા (c) કોઈપણ ફોજદારી

કાર્યવાહી શરૂ કરવાની તારીખ, આમાંથી જે પણ વહેલું હોય તે પહેલાં
આચરવામાં આવ્યો હોય;
અથવા

કોઈપણ પ્રત્યક્ષ કર અધિનિયમો હેઠળના કેસમાં ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં વ્યક્તિ દ્વારા સ્વેચ્છાએ જાહેર કરવામાં આવેલ પરંતુ વિભાગ દ્વારા પકડાયેલ ન હોય તેવો ગુનો. આ હેતુ માટે, ગુનો ત્યારે જ સુસંગત છે જો તે સમાન એન્ટિટી દ્વારા આચરવામાં આવ્યો હોય. પ્રથમ ગુનો અધિનિયમની દરેક કલમ જેના હેઠળ તે આચરવામાં આવ્યો હોય તેના સંદર્ભમાં અલગથી નિર્ધારિત કરવાનો રહેશે.”

૬૦. પેરાગ્રાફ ૮ ના પુનઃઉદ્ઘટ ભાગનું અવલોકન દર્શાવે છે કે કમ્પાઉન્ડિંગ માર્ગદર્શિકા હેઠળ “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગ નીચેનામાંથી કોઈપણ સમય પહેલાં આચરવામાં આવેલા કોઈપણ ગુના તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે:

(એ) ઉક્ત ગુનાના સંબંધમાં ફોજદારી કાર્યવાહી માટે કોઈપણ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની તારીખ પહેલાં; અથવા

(બી) વિભાગ દ્વારા સંબંધિત વ્યક્તિને ફોજદારી કાર્યવાહી સંબંધિત કોઈ જાણ કરવાની તારીખ પહેલાં અથવા કોઈપણ ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવાની તારીખ પહેલાં, આમાંથી જે પણ વહેલું હોય.

૬૧. વધુમાં, “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગમાં એવા કોઈપણ ગુનાનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે જે વિભાગ દ્વારા પકડાયો ન હોય, પરંતુ કોઈપણ પ્રત્યક્ષ કર કાયદા હેઠળ કેસમાં ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં વ્યક્તિ દ્વારા સ્વેચ્છાએ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય. કલોઝ ૮ વધુમાં સ્પષ્ટ કરે છે કે પ્રથમ ગુનો અધિનિયમની દરેક કલમ જેના હેઠળ તે આચરવામાં આવ્યો હોય તેના સંદર્ભમાં અલગથી નક્કી

કરવામાં આવશે અને તે ત્યારે જ સુસંગત રહેશે જો તે સમાન એન્ટિટી દ્વારા આચરવામાં આવ્યો હોય.

૬૨. પેરાગ્રાફ ૮ વધુમાં ગુનાઓની ચોક્કસ વધારાની શ્રેણીઓ નિર્ધારિત કરે છે જેને કમ્પાઉન્ડિંગ માટે સામાન્ય રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે નહીં. તે નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ઘટ કરવામાં આવ્યા છે:

“iii. કોઈપણ કેન્દ્રીય અથવા રાજ્ય એજન્સી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી તપાસના પરિણામે અને સંબંધિત સીસીઆઈટી/ડીજીઆઈટી પાસે ઉપલબ્ધ માહિતી અનુસાર, રાષ્ટ્રવિરોધી/આતંકવાદી પ્રવૃત્તિમાં કોઈપણ રીતે સંકળાયેલી જણાઈ હોય તેવી વ્યક્તિ દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ.

iv. એવી વ્યક્તિ દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ જેને અદાલત દ્વારા પ્રત્યક્ષ કર કાયદા સિવાયના કોઈપણ કાયદા હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવી હોય, જેના માટે નિર્ધારિત સજા દંડ સાથે અથવા દંડ વિના બે વર્ષ કે તેથી વધુ મુદતની કેદની હોય, અને જે કમ્પાઉન્ડિંગ માંગવામાં આવેલા ગુના સાથે સંબંધ ધરાવતી હોય.

v. એવી વ્યક્તિ દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ જે, સંબંધિત સીસીઆઈટી/ડીજીઆઈટી પાસે ઉપલબ્ધ માહિતી મુજબ, એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટ, સીબીઆઈ, લોકપાલ, લોકાયુક્ત અથવા અન્ય કોઈપણ કેન્દ્રીય કે રાજ્ય એજન્સી દ્વારા તપાસ હેઠળના કેસ (તપાસ, એફઆઈઆર/ફરિયાદ દાખલ કરવા સહિતના કોઈપણ તબક્કે) પર અસર ધરાવતા હોય.

vi. એવી વ્યક્તિ દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ જેના માટે તેને અદાલત દ્વારા પ્રત્યક્ષ કર કાયદા હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવી હોય.

vii. એવી વ્યક્તિ દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ જેના માટે કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી મળ્યાના ૧૨ મહિના પહેલાં સક્ષમ અદાલતમાં ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હોય.

viii. એવી વ્યક્તિ દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ જેની ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાના પ્રકરણ XXI-A હેઠળ ‘પ્લી-બાર્ગેનિંગ’ માટેની અરજી અદાલતમાં પેવિંડિંગ હોય અથવા અદાલતે નોંધ્યું હોય કે ‘આવી અરજીનો પરસ્પર સંતોષકારક નિકાલ થયો નથી’.

ix. અન્ય કોઈપણ ગુનો, જેને સંબંધિત સીસીઆઈટી/ડીજીઆઈટી તેના સ્વરૂપ અને તીવ્રતાને ધ્યાનમાં રાખીને કમ્પાઉન્ડિંગ માટે યોગ્ય ન ગણાતા હોય.”

૬૩. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૯ અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી પર બોર્ડના અહેવાલની વિચારણા કર્યા પછી લાયક કેસમાં કમ્પાઉન્ડિંગના હેતુઓ માટે માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૮ માં નિર્ધારિત પ્રતિબંધોને હળવા કરવાની નાણાં મંત્રીને સત્તા આપે છે.

૬૪. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૧૦ માર્ગદર્શિકા હેઠળ ગુનાનું સમાધાન કરવાના હેતુ માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી નિર્ધારિત કરે છે. પેરાગ્રાફ ૧૧ કમ્પાઉન્ડિંગ પ્રક્રિયા માટેની જોગવાઈ કરે છે.

૬૫. પેરાગ્રાફ ૧૨ કમ્પાઉન્ડિંગ ફી માટે જોગવાઈ કરે છે જે અધિનિયમની ચોક્કસ જોગવાઈઓ હેઠળ આચરવામાં આવેલા ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે લાગુ થશે. પેરાગ્રાફ ૧૨.૪ કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ માટે લાગુ કમ્પાઉન્ડિંગ ફી નિર્ધારિત કરે છે અને તે નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ધૃત કરવામાં આવ્યો છે:

“૧૨.૪ કલમ ૨૭૬સીસી – આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવામાં કસૂર.
 ૧૨.૪.૧ કલમ ૧૩૯(૧) અથવા કલમ ૧૪૨(૧) અથવા કલમ ૧૪૮
 અથવા કલમ ૧૫૩A/૧૫૩C હેઠળ યથાપ્રસંગ રજૂ કરવા જરૂરી હોય
 તેવા આવકના રિટર્નના સંદર્ભમાં આકારણી અથવા પુનઃઆકારણી પર
 નિર્ધારિત કર અને વ્યાજના દર મહિને અથવા મહિનાના ભાગ દીઠ ૨%,
 જે અરજદારને કમ્પાઉન્ડિંગ ચાર્જસ મોકલવાની તારીખે અસ્તિત્વમાં

હોય, અધિનિયમની કલમ ૧૫૪ હેઠળ સુધારણા પછી નિર્ધારિત કરાયેલ, જો કોઈ હોય, અને સ્ત્રોત પર કપાયેલ કર અને આકારણી વર્ષના તરતના અગાઉના નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન ચૂકવેલ એડવાન્સ ટેક્સ, જો કોઈ હોય, બાદ કરતાં, જે આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસથી શરૂ કરીને રિટર્ન રજૂ કરવાની તારીખ સુધી અથવા જ્યાં કોઈ રિટર્ન રજૂ કરવામાં આવ્યું ન હોય, ત્યાં આકારણી પૂર્ણ થવાની તારીખ સુધી ગણવામાં આવશે.

૧૨.૪.૨ જ્યાં, રિટર્ન રજૂ કરવાની તારીખ પહેલાં અથવા જ્યાં આકારણી પૂર્ણ થવાની તારીખ પહેલાં કોઈ રિટર્ન રજૂ કરવામાં આવ્યું ન હોય, વ્યક્તિ દ્વારા કલમ ૧૪૦ A હેઠળ કોઈપણ કર ચૂકવવામાં આવ્યો હોય, તો કમ્પાઉન્ડિંગ ફી ઉપરોક્ત રીતે કર ચૂકવવામાં આવ્યો હોય તે તારીખ સુધી ગણવામાં આવશે; અને ત્યારબાદ, યથાપ્રસંગ આકારણી અથવા પુનઃઆકારણી પર નિર્ધારિત કર અને વ્યાજની રકમ પર, અધિનિયમની કલમ ૧૫૪ હેઠળ સુધારણા પછી નિર્ધારિત કરાયેલ, જો કોઈ હોય, ટીડીએસ, ટીસીએસ, એડવાન્સ ટેક્સ અને આવકનું રિટર્ન દાખલ કરતાં પહેલાં કલમ ૧૪૦ A હેઠળ ચૂકવેલ કર બાદ કરતાં અથવા જ્યાં કોઈ રિટર્ન રજૂ કરવામાં આવ્યું ન હોય ત્યાં આકારણી અથવા પુનઃઆકારણી પૂર્ણ થવાની તારીખથી, ઉપરોક્ત દરે ફીની ગણતરી કરવામાં આવશે, જે આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસથી શરૂ કરીને રિટર્ન રજૂ કરવાની તારીખ સુધી અથવા જ્યાં કોઈ રિટર્ન રજૂ કરવામાં આવ્યું ન હોય, ત્યાં આકારણી પૂર્ણ થવાની તારીખ સુધી ગણવામાં આવશે.”

(અમારા દ્વારા ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૬૬. ઉપર પુનઃઉદ્ઘૃત કરવામાં આવેલા ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૧૨.૪ નું અવલોકન દર્શાવે છે કે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના ગુનાના કેસમાં લાદવામાં આવનાર કમ્પાઉન્ડિંગ ફીની ગણતરી રિટર્ન ભરવાની જે તારીખ નિયત હતી તે તારીખ પછીના તરતના દિવસથી ગણવાની રહેશે.

આ બાબત અધિનિયમની કલમ ૧૩૯(૮) સાથે સુસંગત છે અને અપીલકર્તાની એ દલીલને વધુ મજબૂત બનાવે છે કે વિલંબિત રિટર્ન ખરેખર દાખલ કરવાની તારીખ નહીં, પરંતુ રિટર્ન દાખલ કરવાની નિયત તારીખ પછીનો તરતનો દિવસ એ ગુનો આચરવાની તારીખ તરીકે ગણવાનો રહેશે.

૬૭. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૮ જોગવાઈ કરે છે કે અરજદાર દ્વારા આચરવામાં આવેલ પ્રથમ ગુનો હોય તે સિવાય શ્રેણી ‘બી’ નો ગુનો સામાન્ય રીતે કમ્પાઉન્ડ કરવામાં આવશે નહીં. ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, અરજદાર દ્વારા આચરવામાં આવેલ ગુનો “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગ હેઠળ આવરી લેવાશે જો તે નીચેનામાંથી કોઈપણ સમય પહેલાં આચરવામાં આવ્યો હોય:

(એ) ફોજદારી કાર્યવાહી માટે કોઈપણ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની તારીખ પહેલાં; અથવા

(બી) વિભાગ દ્વારા અરજદારને કોઈપણ ફોજદારી કાર્યવાહી સંબંધિત જાણ કરવાની તારીખ પહેલાં; અથવા

(સી) કોઈપણ ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવાની તારીખ પહેલાં, આમાંથી જે પણ વહેલું હોય.

૬૮. પ્રસ્તુત કેસમાં, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવા અંગેની કારણદર્શક નોટિસ સમયની દ્રષ્ટિએ સૌથી પ્રથમ હતી અને તેથી અમારે જે નક્કી કરવાનું રહે છે તે એ છે કે શું આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો વિભાગ દ્વારા આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટે ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવા અંગે કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી તે પહેલાં આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય કે કેમ.

૬૯. ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, અપીલકર્તાને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેની કારણદર્શક નોટિસ તારીખ ૨૭.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી. જોકે, આ બંને આકારણી વર્ષો માટે અનુક્રમે આવકનું રિટર્ન રજૂ કરવાની નિયત તારીખ પછીના તરતના દિવસોએ અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય. આમ, આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ માટેનો ગુનો ૦૧.૧૦.૨૦૧૧ ના રોજ આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય અને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટેનો ગુનો ૦૧.૧૧.૨૦૧૩ ના રોજ આચરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય.
૭૦. તેથી, કોઈ પણ શંકા વિના એવું કહી શકાય કે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના બંને ગુનાઓ ફોજદારી કાર્યવાહી માટે કોઈપણ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની તારીખ પહેલાં આચરવામાં આવ્યા હતા.
૭૧. સામાવાળાઓ દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જે અપીલકર્તા દ્વારા આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ અને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ તારીખ ૨૭.૧૦.૨૦૧૪ ની કારણદર્શક નોટિસ જારી કરતાં પહેલાં આચરવામાં આવ્યા હોવાનું મानी લેવામાં આવે તો પણ, અપીલકર્તા “પ્રથમ ગુનો” ની વ્યાખ્યાના પછીના ભાગ દ્વારા આવરી લેવાશે કારણ કે અપીલકર્તાએ ઉક્ત આકારણી વર્ષો માટે વિલંબિત આવકવેરા રિટર્ન દાખલ કરીને આકારણી વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨ અને ૨૦૧૩-૧૪ માટેના ગુનાઓ આચર્યાની સ્વેચ્છાએ જાહેરાત કરી દીધી હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, સામાવાળાઓએ દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા વિલંબિત આવકનું રિટર્ન દાખલ કરવાનું કૃત્ય જ ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૮ ના હેતુ માટે ગુનો આચર્યાની સ્વૈચ્છિક જાહેરાત સમાન છે જે “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગને વ્યાખ્યાયિત કરે છે. “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગની વ્યાખ્યાનો પછીનો ભાગ નીચે મુજબ વંચાય છે:

“કોઈપણ પ્રત્યક્ષ કર અધિનિયમો હેઠળના કેસમાં ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં વ્યક્તિ દ્વારા સ્વેચ્છાએ જાહેર કરવામાં આવેલ પરંતુ વિભાગ દ્વારા પકડાયેલ ન હોય તેવો ગુનો. આ હેતુ માટે, ગુનો ત્યારે જ સુસંગત છે જો તે સમાન એન્ટિટી દ્વારા આચરવામાં આવ્યો હોય. પ્રથમ ગુનો અધિનિયમની દરેક કલમ જેના હેઠળ તે આચરવામાં આવ્યો હોય તેના સંદર્ભમાં અલગથી નિર્ધારિત કરવાનો રહેશે.”

૭૨. અમને સામાવાળાઓ દ્વારા આગળ ધપાવવામાં આવેલી એ દલીલ સાથે સંમત થવું મુશ્કેલ જણાય છે કે જો અપીલકર્તા “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગની વ્યાખ્યાના પ્રથમ ભાગ દ્વારા આવરી લેવાયેલ ન હોય તો પણ, તે અગાઉના પેરાગ્રાફમાં પુનઃઉદ્ઘૃત કરવામાં આવેલા પછીના ભાગ દ્વારા આવરી લેવાશે. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૮ એ “પ્રથમ ગુનો” ને બે અલગ-અલગ રીતે વ્યાખ્યાયિત કર્યો છે:

(એ) પ્રથમ, કરદાતા દ્વારા વિભાગ દ્વારા તેના પર ફોજદારી કાર્યવાહી થવાની જવાબદારી અંગેની ઔપચારિક જાણ કરવામાં આવે તે પહેલાં આચરવામાં આવેલા તે તમામ ગુનાઓને “પ્રથમ ગુનો” તરીકે ગણવાના રહેશે અને અન્ય આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ થવાને આધીન આવા ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે વિનંતી કરવા માટે કરદાતા સ્વતંત્ર રહેશે.

(બી) બીજું, કોઈપણ ગુનો જે વિભાગ દ્વારા પકડાય તે પહેલાં કરદાતા દ્વારા સ્વેચ્છાએ જાહેર કરવામાં આવે તેને પણ “પ્રથમ ગુનો” તરીકે ગણવામાં આવશે.

૭૩. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૮ માં વણાયેલી યોજના માત્ર તે ગુનાઓને જ “પ્રથમ ગુનો” તરીકે ગણવાની મંજૂરી આપે છે જે કરદાતા દ્વારા આવા ગુનાઓ આચરવા બદલ તે અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહીને પાત્ર છે તેવી નોટિસ મળે તે પહેલાં આચરવામાં આવ્યા હોય અથવા તે

ગુનાઓ જે કરદાતા દ્વારા વિભાગ દ્વારા પકડાય તે પહેલાં સ્વેચ્છાએ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોય. “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગની વ્યાખ્યાનો પછીનો ભાગ પ્રથમ ભાગના અવકાશને સીમિત કરવા માટે નથી પરંતુ એવા કેસોનો સમાવેશ કરીને તેના ક્ષેત્રનો વિસ્તાર કરવા માટે છે જ્યાં કરદાતા પોતાની પહેલથી આગળ આવે છે અને ગુનો આચર્યાની જાહેરાત કરે છે. સામાવાળાઓ દ્વારા ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૮ ને આપવા માંગવામાં આવેલો અર્થ “પ્રથમ ગુનો” ની બેવડી વ્યાખ્યા રાખવાના મૂળ હેતુને જ ઊંધો વાળી દેશે અને તેથી તેને સ્વીકારી શકાય નહીં કારણ કે તે કસૂરવાર કરદાતાઓ પાસેથી આગળ આવીને સ્વેચ્છાએ ગુનાઓની જાહેરાત કરવાનું પ્રોત્સાહન છીનવી લેશે.

૭૪. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૮ ના હેતુ માટે સ્વૈચ્છિક જાહેરાતનું અર્થઘટન એવી રીતે કરવું જોઈએ જે સુનિશ્ચિત કરે કે કરદાતા તરફથી આવી જાહેરાત વિભાગને કરદાતા દ્વારા ગુનો આચરવાની બાબત શોધવા માટે ગુનાઓની તપાસની પોતાની મશીનરી ગતિમાં લાવવાની મુશ્કેલીઓ અને વિટંબણાઓમાંથી બચાવે. કરદાતા દ્વારા વિલંબિત આવકનું રિટર્ન દાખલ કરવું કે કરદાતાને કારણદર્શક નોટિસ પહેલેથી જ જારી થઈ ગયા પછી ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગ માટે અરજી કરવી તેમાંથી કોઈ પણ બાબત વિભાગને ગુનો શોધવાની અસુવિધામાંથી બચાવવાના આ અંતર્ગત વિચારને સંતોષતી નથી. વિલંબિત આવકનું રિટર્ન દાખલ થયા પછી પણ, વિભાગે રિટર્ન પ્રોસેસ કરવું, જેમાં ગુનાઓ થયા હોય તેવા કેસો ઓળખવા, કસૂરવાર કરદાતાઓને કારણદર્શક નોટિસો જારી કરવી અને ત્યારબાદ બાકી રકમ વસૂલવા અને ગુનેગારોને સજા કરવા માટે કસૂરવારો સામે કાર્યવાહી કરવી જરૂરી બને છે. વિભાગ દ્વારા ગુનો પકડવાના તબક્કા પહેલાં કરદાતા દ્વારા સ્વૈચ્છિક જાહેરાત આર્થિક રીતે વ્યવહારુ હોવા ઉપરાંત વિભાગના સમય અને પ્રયત્નો પણ બચાવે છે અને બાકી રકમ તાકીદે વસૂલ થાય તે પણ સુનિશ્ચિત કરે છે.

૭૫. અધિનિયમના પ્રકરણ XXII માં સમાવિષ્ટ ફોજદારી કાર્યવાહીની જોગવાઈઓનો પ્રાથમિક હેતુ કરચોરી અને કર સંબંધિત અન્ય ગુનાઓ માટે દોષિત ઠરેલા ગુનેગારોને દંડિત કરવાનું સુનિશ્ચિત કરવાનો છે, અને સાથોસાથ કાયદેસરના કરની ચૂકવણી ટાળવાનું વિચારતા લોકોના મનમાં અવરોધક અસર (detering effect) પેદા કરવાનો છે. જ્યારે કોઈ કરદાતા સ્વેચ્છાએ ગુનો આચર્યાની જાહેરાત કરે છે, ત્યારે તેનો કર ચૂકવવાથી બચવાનો ઈરાદો હતો તેમ કહી શકાય નહીં.
૭૬. અપીલકર્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા નિર્દેશાત્મક સ્વરૂપની છે અને સામાવાળાઓ ગુનાઓ આચરવાના કારણ તરીકે તેમના દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલા આનુષંગિક અસાધારણ સંજોગોને ધ્યાનમાં લીધા વિના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની તેમની અરજી ફગાવી દેવા માટે માત્ર માર્ગદર્શિકા પર જ આધાર રાખી શક્યા ન હોત. અપીલકર્તાએ પોતાની રજૂઆતના સમર્થનમાં સ્પોર્ટ્સ ઇન્ફ્રાટેક પ્રા. લિ. અને અન્ય વિ. ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ ઇનકમ-ટેક્સ reported in 2017 SCC OnLine Del 6543 ના કેસમાં આપેલા દિલ્લી હાઇકોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.
૭૭. સ્પોર્ટ્સ ઇન્ફ્રાટેક (સુપ્રા) માં, અરજદારે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬ B હેઠળના ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની તેની અરજી ફગાવી દેતા હુકમને પડકાર્યો હતો. સીબીડીટી દ્વારા જારી કરાયેલ માર્ગદર્શિકા મુજબ અરજદાર તેની અરજીની વિચારણા માટેના માપદંડો પૂર્ણ કરતો ન હોવાના આધારે અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી. રીટ પિટિશન મંજૂર કરતાં, હાઇકોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે કેસના વિશિષ્ટ તથ્યોને ધ્યાનમાં લીધા વિના ગુનાના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની અરજી ફગાવી શકાય નહીં. અદાલતે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે માર્ગદર્શિકા સત્તાવાળાઓને તેમના વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરવાથી મર્યાદિત કરતી નથી અને તેથી સત્તાવાળાઓએ, કલમ ૨૭૮ હેઠળ પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી

વખતે, તેમની સમક્ષની અરજીમાં રહેલા ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ તથ્યોને ધ્યાનમાં લેવા જરૂરી છે. ઉક્ત નિર્ણયમાંથી સુસંગત અવલોકનો નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ઘૂત કરવામાં આવ્યા છે:

“૬. મહેસૂલ પક્ષના વિદ્વાન વકીલ એવી દલીલ કરે છે કે બોર્ડની સૂચનાઓ અને માર્ગદર્શિકાઓનું બંધનકર્તા સ્વરૂપ કલમ ૨૭૯(૩) ના સ્પષ્ટીકરણ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે જે સ્પષ્ટ કરે છે કે કમ્પાઉન્ડિંગ મંજૂર કરવાની કે નકારવાની સત્તા અનિવાર્યપણે વિવેકાધીન છે અને વાસ્તવમાં વહીવટી છે. તેથી, કલમ ૨૭૯ હેઠળ તેના ઉપયોગ માટે ઘડવામાં આવેલી માર્ગદર્શિકાઓ ચીફ કમિશનર સહિત તમામ મહેસૂલ સત્તાવાળાઓ પર બંધનકર્તા છે. વિદ્વાન વકીલે આસિ. સીઆઈટી વિ. વેલ્લિયપ્પા ટેક્સટાઈલ્સ લિ. (૨૦૦૩) ૨૬૩ આઈટીઆર ૫૫૦ (એસસી) માં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખીને ભાર મૂક્યો હતો કે કમ્પાઉન્ડિંગ અરજીને અધિકારની બાબત તરીકે ગણી શકાય નહીં પરંતુ તે વિવેકાધિકારના ઉપયોગને આધીન છે. કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની વિનંતી સ્વીકારવાની કે નકારવાની સત્તા અનિવાર્યપણે વિવેકાધીન છે તે સિદ્ધાંત સાથે કોઈ વિવાદ નથી. જોકે, દરેક કેસમાં તેનો ઉપયોગ સત્તાધિકારી પર નિર્ભર કરે છે જેમણે દરેક કેસના સંજોગોમાં ન્યાયિક રીતે મન લગાવવાનું હોય છે. આ કેસમાં અરજદારની અરજીનો અસ્વીકાર સંપૂર્ણપણે ચીફ કમિશનરની એવી સમજણ પર આધારિત છે કે પેરા ૮(v) ની અપાત્રતાની શરતો લાગુ પડે છે. આ અદાલતના મતે, તે દ્રષ્ટિકોણ કાયદાની ભૂલભરેલી સમજ પર આધારિત હતો. જ્યારે માર્ગદર્શિકાઓ ચોક્કસપણે ધ્યાનમાં રાખવાની હોય છે ખાસ કરીને અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, તે સત્તાધિકારીને તેની સમક્ષ રહેલા ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ તથ્યો ધ્યાને લેતાં આંધળા કરી શકતી નથી. પ્રસ્તુત કેસમાં એકત્રિત કરવામાં આવેલી રકમ જમા કરાવવામાં અરજદારની નિષ્ફળતા તેના નિયંત્રણ બહારની હતી અને તે હિસાબી ચોપડાઓ અને દસ્તાવેજો વગેરે

જમ થવાને કારણે હતી. જો આવી જમી ન થઈ હોત, તો અરજદાર પાસેથી નિર્ધારિત સમયની અંદર અથવા ઓછામાં ઓછા વાજબી સમયની અંદર રકમ જમા કરાવવાની તદ્દન વાજબી અપેક્ષા રાખી શકાઈ હોત. આ પરિબળોને તેમના ગુણદોષ પર વિચારવા અને વાસ્તવમાં તે સાચા હતા કે નહીં તેની તપાસ કરવાને બદલે, ચીફ કમિશનરે પેરા ૮(v) ના લખાણથી બંધાયેલા અનુભવ્યું. તે શરત, કોઈ શંકા વિના મહત્વપૂર્ણ છે અને ધ્યાનમાં રાખવાની હોય છે, પરંતુ તે એકમાત્ર નિર્ણાયક બની શકતી નથી. પ્રસ્તુત કેસમાં, સીબીઆઈના સુપરિન્ટેન્ડન્ટના પત્રના રૂપમાં રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી એ પણ દર્શાવે છે કે સક્ષમ અદાલત સમક્ષ વાસ્તવમાં ક્લોઝર રિપોર્ટ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. આ તમામ તથ્યોને ધ્યાને લેતાં, આ અદાલતનો એવો મત છે કે કલમ ૨૭૯(૨) હેઠળ અરજદારની અરજી ધ્યાને લેવા અને સ્વીકારવાનો ઇનકાર ટકી શકે તેમ નથી. વાદગ્રસ્ત હુકમ આથી રદ કરવામાં આવે છે.”

૭૮. જેમ આપણે આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગોમાં ચર્ચા કરી છે, ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૪ નિર્દિષ્ટ કરે છે કે કમ્પાઉન્ડિંગ એ કરદાતાનો હક નથી અને સક્ષમ સત્તાધિકારી અરજદાર પાત્રતાની શરતો પૂર્ણ કરે છે તેની ખાતરી થયા પછી અને અરજદારનું વર્તન, ગુનાનું સ્વરૂપ અને પ્રમાણ તેમજ દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો ધ્યાનમાં રાખીને કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી મંજૂર કરી શકે છે. વધુમાં, માર્ગદર્શિકાનો પેરાગ્રાફ ૭ પાત્રતાની શરતો નિર્ધારિત કરે છે અને પેરાગ્રાફ ૮ એવા કેસો પૂરા પાડે છે જેનું સામાન્ય રીતે કમ્પાઉન્ડિંગ કરવામાં આવશે નહીં. પેરાગ્રાફ ૯ અપવાદ સર્જે છે અને નાણા મંત્રીને ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૮ માં નિર્ધારિત શરતોમાં છૂટછાટ આપવાની અને લાયક કેસમાં કમ્પાઉન્ડિંગની મંજૂરી આપવાની સત્તા આપે છે.

૭૯. ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકાનું સાદું વાંચન સ્પષ્ટ કરે છે કે જ્યારે પેરાગ્રાફ ૭ હેઠળ નિર્ધારિત પાત્રતાની શરતો સંતોષવી ફરજિયાત છે, ત્યારે પેરાગ્રાફ

૮ માં મૂકવામાં આવેલા નિયંત્રણોને પેરાગ્રાફ ૪ સાથે વંચાણે લેવાના રહેશે જે જોગવાઈ કરે છે કે સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો, અપીલકર્તાનું વર્તન અને ગુનાના સ્વરૂપ તેમજ પ્રમાણ દ્વારા માર્ગદર્શિત થવો જોઈએ. આ રીતે જોતાં, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે માર્ગદર્શિકાના પેરાગ્રાફ ૮ માં નિર્ધારિત નિયંત્રણો સામાન્ય રીતે અનુસરવાના હોવા છતાં, માર્ગદર્શિકા એવી શક્યતાને બાકાત રાખતી નથી કે જ્યાં તથ્યો અને સંજોગો જરૂરી બનાવે તેવા વિશિષ્ટ કેસમાં સક્ષમ સત્તાધિકારી અપવાદ કરી શકતા નથી અને કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી મંજૂર કરી શકતા નથી.

૮૦. અમને સીબીડીટી દ્વારા જારી કરાયેલ ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૧૮ અને ડાયરેક્ટ ટેક્સ લોઝ હેઠળ ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગ માટેની માર્ગદર્શિકા, ૨૦૨૨ નું અવલોકન કરવાનો પણ લાભ મળ્યો છે. ઉક્ત બંને માર્ગદર્શિકાઓમાં, કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના ગુનાને શ્રેણી ‘બી’ ના બદલે શ્રેણી ‘એ’ ગુનો બનાવવામાં આવ્યો છે અને તેને ત્રણ વખત સુધી સમાધાનપાત્ર બનાવવામાં આવ્યો છે. જોકે આ બાબતની પ્રસ્તુત કેસ પર સીધી અસર પડશે નહીં કારણ કે તે ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા દ્વારા સંચાલિત છે, તેમ છતાં આ બાબત જે દર્શાવે છે તે એ છે કે ખાસ કરીને કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળના ગુનાઓના કમ્પાઉન્ડિંગના સંદર્ભમાં અને સામાન્ય રીતે કમ્પાઉન્ડિંગ વ્યવસ્થાને વધુ લવચીક અને ઉદાર બનાવવાના સંદર્ભમાં વિભાગની નીતિમાં સ્પષ્ટ પરિવર્તન આવ્યું છે.

એફ. નિષ્કર્ષ

૮૧. ઉપરોક્ત તમામ કારણોસર, અમે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છીએ કે કમ્પાઉન્ડિંગની અરજી ફગાવી દેતા ચીફ કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, વડોદરાના હુકમ સામે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રીટ

પિટિશનને ફગાવી દેવામાં હાઈકોર્ટે ભૂલ કરી હતી. આકારણી વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ માટે અધિનિયમની કલમ ૨૭૬સીસી હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલો કથિત ગુનો, કોઈ શંકા વિના, ૨૦૧૪ ની માર્ગદર્શિકા હેઠળ વ્યાખ્યાયિત “પ્રથમ ગુનો” શબ્દપ્રયોગ દ્વારા આવરી લેવાયેલો છે અને આમ અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી માત્ર આ એક જ આધાર પર સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા ફગાવી શકાય તેમ નહોતી.

૮૨. હાઈકોર્ટે દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો વાદગ્રસ્ત હુકમ તેમજ અપીલકર્તાની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી ફગાવી દેતો ચીફ કમિશનર ઓફ ઈનકમ ટેક્સ, વડોદરાનો તારીખ ૧૪.૦૨.૨૦૧૭ નો હુકમ આથી રદ કરવામાં આવે છે.

૮૩. અપીલકર્તા આ ચુકાદાની તારીખથી બે અઠવાડિયાની અંદર સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ કમ્પાઉન્ડિંગ માટે નવી અરજી કરશે અને અપીલકર્તા દ્વારા અરજી દાખલ કરવામાં આવે તે તારીખથી ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળામાં સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા અપીલકર્તાના વર્તન, ગુનાના સ્વરૂપ અને કેસના તથ્યો તેમજ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને તેનો નિર્ણય કરવામાં આવશે.

૮૪. અપીલકર્તાની કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી પર સક્ષમ સત્તાધિકારીના નિર્ણયની પેન્ડન્સી દરમિયાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પેન્ડિંગ રહેલી કાર્યવાહી સ્થગિત રહેશે.

૮૫. જો અપીલકર્તાની નવી કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે છે, તો ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષની કાર્યવાહી રદ થયેલી ગણાશે (stand abated). જો કમ્પાઉન્ડિંગ અરજી સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવે છે, તો ટ્રાયલ ચાલુ રહેશે અને તેને તેના તાર્કિક અંત સુધી લાવવામાં આવશે.

૮૬. અપીલનો ઉપરોક્ત શરતો અનુસાર નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૮૭. પેન્ટિંગ અરજી(ઓ), જો કોઈ હોય તો, તેનો નિકાલ થયેલો ગણાશે.

કેસનું પરિણામ: અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

*હેડનોટ્સ તૈયાર કરનાર: નિધિ જૈન

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.